

Werkgroep Behoud de Peel

Jaarverslag 2000



NATUURWAARDEN OF CULTUURWAARDEN

Op de lange weg om te komen tot een betere bescherming van het Peelgebied werd in 2000 weer een belangrijke stap gezet. De landinrichting ging van start. Die richt zich in eerste instantie vooral op de kern van de Verheven Peel, de landbouwenclaves in het "Middengebied" tussen de Deurnese- en de Mariapeel.

Deze commissie kreeg echter meteen te maken met een complicerende factor, omdat, eveneens in 2000, een groot deel van Helenaveen werd aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Daardoor doet zich het probleem voor dat delen van het gebied, waarvoor de overheid al had bepaald dat ze zich weer moeten gaan ontwikkelen tot hoogveennatuur, nu tegelijk ook hun huidige uiterlijk zouden moeten behouden. Zulke tegengestelde doelen dwingen tot onmogelijke compromissen. Een ander struikelblok is dat de overheid bij het vaststellen van de ecologische hoofdstructuur heeft bepaald dat de particuliere woningen in het Middengebied er geen onderdeel van vormen. Er is dus ook geen geld beschikbaar om ze aan te kopen. Daardoor wordt het nagenoeg onmogelijk de gestelde natuurdoelen te verwezenlijken. Onze Werkgroep heeft er indertijd al op gewezen dat dit probleem alleen is op te lossen als de huizen op vrijwillige basis kunnen worden aangekocht. Het is zinloos om voor veel geld landbouwgronden aan te kopen als je die nooit kunt gebruiken voor de gewenste natuurontwikkeling, omdat je tot in de eeuwigheid rekening moet houden met de resterende bebouwing.

Wim van Opbergen, voorzitter WBdP



OVER DE WERKGROEP



Stichting Werkgroep Behoud de Peel (WBdP) bestaat nu al 22 jaar. Het is opmerkelijk dat een regionale natuurbeschermingsorganisatie zo lang zo actief bezig is. Maar de Werkgroep is nog steeds springlevend: jaarlijks neemt het aantal leden en het budget weer toe.

In het najaar konden we Fred Kater uit Helmond voor 4 dagen per week via de Stichting Arbeids Plaatsen in dienst nemen. Het aantal fulltime medewerkers is daarmee weer drie. De secretaris van WBdP bleef in 2000 in het kader van NUBL een halve dag per week betaald werkzaam; een andere halve dag wijdde hij aan de stichting Peel-land, waarin WBdP al vanaf 1995 vruchtbaar samenwerkt met drie agrarische organisaties. De overige bestuursleden doen hun werk in hun vrije tijd. Als nieuw bestuurslid verwelkomden we Erik Theunissen uit Asten. Deze bioloog gaat zich vooral bezighouden met het educatieproject "De Peel moet natter".

Verder veranderde de samenstelling van het bestuur niet. Wim van Opbergen bleef voorzitter, Piet Blankers secretaris, Harrie van den Berg penningmeester. Frans van Geffen besloot op het eind van het jaar nog enige tijd door te gaan als subsidieverwerfer. Samen met Piet Blankers en Wil Thijssen was hij in 2000 zeer actief met (het werven van fondsen voor) grondaankoop.

Naast de bestuursleden zijn er verschillende vrijwilligers actief, zoals specialisten op wetenschappelijk en juridisch gebied, informanten over ontwikkelingen in ons grote werkgebied en niet te vergeten de vrijwilligers die meehelpten met het beheerswerk in de Peel.

In de loop van het jaar is een eigen kantoor in gebruik genomen. We konden een ruimte huren in het "Hofke van Marijke" in Deurne. Dank zij de hedendaagse communicatiemiddelen kunnen we met onze tot nu gevolgde decentrale aanpak heel efficiënt werken. Op die manier gaan we dan ook verder, maar door dit eigen kantoor kunnen we sommige zaken nu wat makkelijker coördineren, zijn we centraal bereikbaar en is het archief veel beter toegankelijk. Ook kunnen we nu stagiaires en andere tijdelijke hulpkrachten een plezieriger werkplek bieden.

Werkgroep Behoud de Peel is aangesloten bij de Brabantse en Limburgse Milieufederaties en werkt verder samen met allerlei andere natuur- en milieurorganisaties zoals het Wereldnatuurfonds, Stichting Natuur en Milieu, IVN, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Vogelbescherming. Daarnaast zijn er veel formele en informele contacten met verschillende ministeries, de provincies Brabant en Limburg, de tien Peelgemeenten en de waterschappen. In het kader van de stichting Peel-land is er een intensieve samenwerking met agrarische groeperingen. Eén van onze leden heeft zitting in de Landinrichtingscommissie Peelvenen; ook zijn we daar vertegenwoordigd in de diverse projectgroepen.

Ook in financieel opzicht is WBdP gezond. Dank zij een zorgvuldig financieel beleid en de nodige reserveringen in de voorgaande jaren gaven de uitgaven voor de inrichting van het kantoor en aankoop van een perceel grond geen budgettaire problemen.

De inkomsten van de Werkgroep stegen in 2000 tot bijna twee en een halve ton. Ruim 40% daarvan komt uit subsidies, m.n. van de stichting DOEN! en -in mindere mate- van de peelgemeenten, die vrijwel allen hun subsidie iets verhoogden. We zien dat als een stijgende waardering voor ons werk. Alleen Asten en Deurne bleven volharden in het weigeren van subsidie. Hangt dat misschien samen met het feit dat we in deze gemeenten een onevenredig groot deel van ons werk moeten verrichten? Of anders gezegd: gaan Asten en Deurne ons pas subsidie verlenen als hun beleid op het gebied van natuur en milieu dusdanig verbeterd is dat die subsidie niet meer zo hard nodig zou zijn? Jammer dat we het nieuwe millennium niet starten met waardering voor ons werk in alle peelgemeenten.

Belangrijke andere inkomstenbronnen zijn de gelden die wij ontvangen voor onze I.D. (vroeger Melkert)-banen en zeker ook de ruim f14.000,- aan donaties van onze achterban. Hartelijk dank daarvoor! U kunt ons blijven steunen met de bijgesloten acceptgiro. Uw giften betekenen niet alleen een financiële, maar ook een belangrijke morele ondersteuning!

VRIJWILLIGERS GEZOCHT....

Zoals ook uit dit jaarverslag weer blijkt, zitten we niet om werk verlegen. De bestuursuitbreiding houdt geen gelijke tred met het groeiend aantal taken. Daarom herhalen we ons dringend verzoek aan alle lezers: wie graag in of voor de Peel wil werken is heel welkom.

...EN DONATEURS

Werkgroep Behoud de Peel is helemaal aangewezen op vrijwilligers en op trouwe donateurs. Bij dit jaarverslag is de jaarlijkse acceptgiro gevoegd, waarmee u tot uitdrukking kunt brengen dat u ons werk voor het behoud van de Peel waardeert. Voor zo'n schouderklopje zijn we erg gevoelig.

INHOUD

- 3 Grondaankopen
- 4 Landinrichting Peelvenen
- 6 Ammoniak en ammoniakbestrijding
- 8 Glastuinbouw
- 9 Peel-land
- 10 Fijnregeling hydrologie
- 10 Heidse Peel
- 11 Jojo-beheer in Horster Driehoek
- 12 Werk aan het Deurne's Kanaal
- 13 Gebiedsakkoord Mariapeel
- 14 Natuurbeschermingswet
- 15 Onderzoek waterkwaliteit
- 16 Voorlichting
- 17 Veldwerk
- 18 Reconstructiewet
- 20 Het nieuwe goud van de Peel?
- 22 Hoogdonk in de peiling
- 22 Wespenspin
- 23 De provincies
- 24 De Peelgemeenten
- 26 Kraanvogels kiezen voor de Peel

Het nieuw adres van Werkgroep Behoud de Peel is Postbus 139 5750 AC Deurne. Telefoon van het kantoor 0493-354411 en het faxnummer 354435. Het e-mail-adres is: wbdp@hetnet.nl

GRONDAANKOPEN

Sinds de Werkgroep de plannen voor de Verheven Peel lanceerde, wordt ook door beleidsmakers steeds beter begrepen dat een duurzame bescherming van de Peelnatuur alleen kan worden bereikt door aankoop van omliggende gronden. De versnipperde Peelrestanten krijgen daardoor niet alleen "veilige grenzen", de extra grond is vooral ook nodig om het gebied van een duurzame waterhuishouding te verzekeren. Daarom wordt de laatste jaren gelukkig erg veel aandacht besteed aan grondaankopen.

Verheugend nieuws is dat dit jaar eindelijk de knoop is doorgehakt en de grond werd aangekocht van rododendronkwekerij van de Mortel, die een nieuw bedrijf gaat beginnen in Frankrijk. Dit is een eerste succes van de verkoop op basis van vrijwillige onteigening, een mogelijkheid die wij (samen met de agrariërs in de stichting Peel-land) bij staatssecretaris Faber van L.N.V. wisten los te krijgen. In het vorige jaarverslag hebben wij u daarover uitgebreid geïnformeerd. Dat die aanpak succes heeft bleek ook uit het feit dat op het eind van het jaar met alle agrarische bedrijven uit de kern van de Verheven Peel (het "Middengebied") onderhandelingen gaande waren over sanering, verkoop, dan wel verplaatsing van hun bedrijf. Vooral de onderhandelingen met de glas-tuinbouwbedrijven maken goede vooruitgang.

Bijgaande tabel geeft een overzicht van de grondaankopen die zijn verricht in het kader van de landinrichting. De verwachting is dat in 2001 een groot deel van deze bedrijven zal worden aangekocht. De onderhandelingen met de veeteeltbedrijven -en dus met de bedrijven die over een groot deel van de grond in het Middengebied beschikken- lopen echter minder vlot. De belangrijkste oorzaak daarvan schijnt niet te zijn een weinig coöperatieve houding van de ondernemers, maar een nogal starre houding van Amev-Fortis, die de verpachter is van een aanzienlijk deel van de landbouwgronden van deze bedrijven. Uiteraard hebben wij begrip voor de commerciële belangen van Amev (zij zijn de Amersfoortse niet!), maar anderzijds zou een wat soepeler instelling van deze financiële gigant ons inziens (ook uit commerciële overwegingen) niet onverstandig zijn, omdat ze daarmee hun "groene gezicht" zouden kunnen versterken.

Met de aankoop van het bedrijf van Van de Mortel is de meest noordelijk gelegen landbouw enclave in het Middengebied tussen Deurnese- en Mariapeel verworven. Het is ook een van de laagst gelegen percelen en daarom om hydrologische redenen uiterst belangrijk voor de natuurontwikkeling. Die lagere percelen kunnen namelijk het makkelijkst vernat worden. Het probleem is echter wel dat in de directe nabijheid van dit bedrijf nog enkele burgerwoningen staan. Die ondervinden momenteel al flinke wateroverlast.

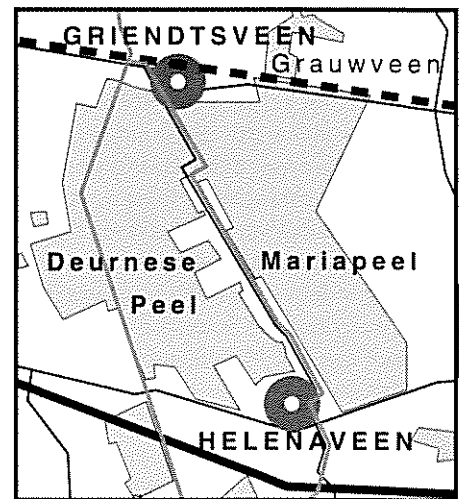
Werkgroep Behoud de Peel heeft altijd al de opvatting gehad dat je een kleine groep mensen niet de dupe kunt laten worden van de (overigens zeer terechte en nastrevenswaardige) wens van de Nederlandse gemeenschap om waardevolle natuurgebieden te beschermen en verder te ontwikkelen. Hier wreekt zich o.i. het hypocriete beleid van de provincie: men wil natuurontwikkeling en dus vernatting, maar belooft tegelijkertijd dat de burgers mogen blijven wonen en dat ze geen overlast zullen ondervinden. Dat is natuurlijk gewoon onmogelijk! Werkgroep Behoud de Peel wil daarom voor de zoveelste keer herhalen: de enige goede oplossing is om deze bewoners de mogelijkheid te geven om hun woning te verkopen. Daarbij dient een prijs te worden betaald, die het mogelijk maakt elders minstens een gelijkwaardige woonsituatie te verwerven.

Een andere belangrijke aankoop -buiten de landinrichting, via het normale EHS-instrumentarium- vond plaats in het Molentje. Daar werd maar liefst 20 ha landbouwgrond verworven ten zuiden van de Heittrakse Peel. Daarmee zijn er in het Molentje nu in totaal al bijna 100 ha landbouwgrond omgezet in natuurgebied.

Voor het eerst eigen grond!

Werkgroep Behoud de Peel heeft in het jaar 2000 ook zelf bijgedragen aan de aankoop van grond. In december werd een stuk van 1,6 hectare in Meijel verworven. Deze landbouwgrond hebben we voor een zeer schappelijke prijs kunnen kopen van een sympathiserende grondbezitter.

Dit kaartje toont hoe de landbouwgronden van het Middengebied als een enclave tussen de natuurgebieden van de Deurnese Peel en Mariapeel in liggen.



Deze aankoop betreft slechts een geringe oppervlakte, maar is voor onze Werkgroep van grote symbolische waarde. Al bij de oprichting van de Werkgroep is in de statuten opgenomen dat grondverwerving voor natuurontwikkeling een van de beleidsdoelen is. Maar tot nu toe was dat er nog niet van gekomen. Door de steun van enkele subsidieverstrekkers als de D.V.R.-stichting en de stichting DOEN! is grondverwerving op beperkte schaal nu mogelijk geworden. Met andere organisaties zijn we nog in overleg.

We overwegen ook om een aparte stichting in het leven te roepen, die voor beheer en verwerving gaat zorgen. Daarbij zullen we zo mogelijk ook landbouwers inschakelen. Het is de bedoeling dat we alleen landbouwers vragen die vlakbij die gronden wonen. We hopen daarmee een goede relatie op te bouwen met onze "buren", maar ook het begrip voor natuurontwikkeling bij hen te vergroten.

We zijn overigens niet van plan om de grond tot in de eeuwigheid in bezit te houden. Zodra de overheid of andere natuurbeschermingsorganisaties bereid zijn de grond over te nemen zullen we die weer verkopen. Het geld kunnen we dan weer gebruiken voor eventuele andere aankopen. Zo ontstaat een soort "revolving fund" met een duurzaam gebruik van middelen.

Vorderingen grondaankoop tot 1-1-2001 in en rond de Deurnese en Mariapeel in ha.

Status	Totaal begrepsd	Al-verworven	Nog te verwerven
Brabant: Reservaatsgronden	502	144	358
Limburg: Reservaatsgronden	10	5	5
Brabant: Natuurontwikkeling	426	44	382
Limburg: Natuurontwikkeling	240	15	225
Totaal	1178	208	970

LANDINRICHTING PEELVENEN

Het vuurwerk was al afgegaan vlak voor de start van het nieuwe millennium: Staatssecretaris Geke Faber was op 22 december 1999 in Helenaveen komen vertellen dat zij bereid was het Middengebied van de Peelvenen op onteigeningsbasis aan te kopen. In de projectnota Peelvenen, die door de Gedeputeerde Staten van Brabant en Limburg in februari 2000 werd vastgesteld, was door de Streekcommissie al gekozen om het Middengebied (de gronden tussen de Deurnese- en de Mariapeel, van Griendtsveen tot aan Helenaveen) met prioriteit aan te pakken. De Streekcommissie kon dus in 2000 echt aan het werk. "Echt werk" betekent voor de streekcommissie formele en procedurele stappen nemen; de aannemer kan nog niet beginnen met het grondwerk.

Landinrichtingscommissie

Voor de grote functieveranderingen rond de Peelgebieden zijn er zowel financiën als bevoegdheden nodig, die exclusief gekoppeld zijn aan de toepassing van de Landinrichtingswet. Daarom werd de Streekcommissie omgevormd tot Landinrichtingscommissie. Op 24 februari verichtten de Limburgse gedeputeerde mevrouw Wolfs en de Brabantse gedeputeerde van Geel de officiële installatie. Servaas Huys bleef de onafhankelijke voorzitter. Daarnaast bestaat de landinrichtingscommissie uit vijftien leden: vijf uit de (semi)overheid, vijf vanuit de landbouw en vijf uit de hoek van natuur en recreatie. In die laatste is ook onze werkgroep vertegenwoordigd. De overheid heeft ingestemd met deze uitzonderlijk grote landinrichtingscommissie om het evenwicht en het draagvlak, dat in de Streekcommissie was ontstaan, te behouden.

Milieu-effect-rapportage.

De Landinrichtingscommissie heeft als eerste prioriteit gekozen voor het ongeveer 6000 ha grote plangebied van de Deurnese- en Mariapeel, waarin ongeveer 1200 ha nieuwe natuur ontwikkeld moet worden. De tabel op bladzijde 3 laat zien hoe ver de grondaankopen hiervoor gevorderd zijn. Er vanuit gaande dat de DLG (Dienst Landelijk Gebied) erin slaagt de agrarische gronden te verwerven die tussen de Deurnese- en de Mariapeel liggen, heeft de landinrichtingscommissie allereerst de taak om een plan op te stellen

dat aangeeft hoe, en tegen welke kosten, dit Middengebied ingericht moet worden teneinde de ontwikkeling van nieuwe natuur een optimale kans te geven. Door het opzetten van het waterpeil op de verworven landbouwgronden zullen de natuurwaarden in de Deurnese- en Mariapeel beschermd en ontwikkeld worden. Het hoofdoel is daarbij hoogveenregeneratie. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden ter plekke zal er een diversiteit aan hoogveenmoerasnatuur ontstaan, ook op de verworven gronden. Bij een dergelijke grootschalige functieverandering is er volgens de wet een milieu-effect-rapportage (mer) verplicht.

De landinrichtingscommissie heeft besloten om de ontwikkeling van het plan en het opstellen van de mer gelijk op te laten lopen. De mer brengt de effecten van de inrichtingsmaatregelen in beeld. De landinrichtingscommissie heeft de startnotitie voor dit proces naar de beide provinciebesturen gestuurd. Op hun beurt hebben de provinciebesturen inspraak georganiseerd en het verplichte advies gevraagd aan de (landelijke) Commissie mer over de richtlijnen voor de op te stellen mer. 17 personen en/of instanties maakten gebruik van het recht tot inspraak op de startnotitie. Mede als gevolg van die reacties heeft de Commissie mer gevraagd om extra aandacht te besteden aan het aspect leefbaarheid en cultuurhistorie.

Alternatieven.

De Landinrichtingscommissie heeft voor het opstellen van het plan en de mer een speciale 'subcommissie gebiedsplannen' opgericht, waarin naast enkele leden van de landinrichtingscommissie ook specialisten van de Dienst Landelijk Gebied, alsmede enkele toehoorders vanuit betrokken organisaties zitten. Ook WBdP heeft een toehoorder, die - zoals u mag verwachten - veel meer doet dan alleen toehoren.

In de mer zullen, naast de beschrijving van de autonome ontwikkeling, twee alternatieven doorgerekend worden om het verschil in effecten voor iedereen in beeld te krijgen. De door te rekenen alternatieven zijn: het natuuralternatief en het cultuur-historisch natuuralternatief.

In het Middengebied is de klassieke tegenstelling tussen natuur en landbouw enigszins verbleekt. Het is iedereen inmiddels wel duidelijk dat in het Middengebied natuurontwikkeling plaats zal vinden en

dat er geen plaats meer zal zijn voor landbouw op economische basis. Er is echter een nieuwe tegenstelling ontstaan, en wel tussen natuur en cultuur. In de aanwijzing van Helenaveen tot beschermd dorpsgezicht is namelijk het ontginningspatroon van het buitengebied ten noorden van het dorp opgenomen. Het open landschap, de wijken en de lanenstructuur moeten volgens deze aanwijzing zichtbaar blijven. WBdP heeft bezwaar gemaakt tegen het feit dat behalve de kom van het dorp Helenaveen ook een groot gedeelte van het buitengebied is aangewezen als beschermd dorpsgezicht, omdat wij van mening zijn dat het handhaven van het ontginningspatroon niet te verenigen valt met de natuurontwikkelingsdoelstellingen, zoals die eerder al door de overheid waren bepaald. Die natuurontwikkeling is er namelijk juist op gericht de negatieve gevolgen van de ontginning voor de natuur weer op te heffen. Als het ontginningspatroon moet worden gehandhaafd, kan de waterstand op de verworven landbouwgronden minder ver worden verhoogd, waardoor het doel hoogveenregeneratie niet gehaald zal worden.

Ook zal het open houden van het landschap voortdurend beheer vergen, wat in strijd is met het overheidsbeleid om het centrale deel van dit Peelgebied niet of nauwelijks nog te beheren ("nagenoeg natuurlijke eenheid"). Alle cultuurhistorische waarden in het gebied hebben direct of indirect met veen te maken. Volgens onze Werkgroep moet daarom die veendoelstelling voorop blijven staan en mag de aanwijzing als dorpsgezicht niet leiden tot het bevriezen van de huidige situatie, die slechts een momentopname is in de zeer lange veengeschiedenis. Ook bij het uitvoeren van de natuurdoelstelling zullen de cultuurhistorische waarden op een of andere wijze zichtbaar blijven.

In de landinrichtingssubcommissie wordt bij het opstellen van de mer uitdrukkelijk wel met het dorpsgezicht rekening gehouden, in het bijzonder in het cultuurhistorisch natuuralternatief.

Woningen

Een andere factor die het halen van de natuurdoelstelling sterk bemoeilijkt, zo niet onmogelijk maakt, is dat de overheid tot nu heeft gesteld de particuliere woningen aan de Soemeersingel niet te willen aankopen. Binnen de landinrichtingssubcommissie wordt dit als "hard gegeven"



Het aangekochte rododendronbedrijf aan de Soemeersingel

beschouwd. Dit betekent dat zeer kostbare damwanden rond die huispercelen noodzakelijk zijn, óf dat in een bepaalde strook rond die huizen de waterstand niet of nauwelijks verhoogd kan worden (waarbij inpolderen nodig zal zijn, wat ook water uit de omringende Peel zal onttrekken).

WBdP is nog steeds van mening dat de huizen zouden moeten worden verworven. Wat voor zin heeft het om voor veel geld landbouwgronden te verwerven als je vervolgens niet of nauwelijks kunt doen waar die aankoop voor bedoeld was, namelijk het verhogen van de waterstand?

Samenhangend met het probleem van de huizen en het dorpsgezicht zijn er binnen de subcommissie stemmen opgegaan om in het Middengebied meer recreatie toe te laten. Wij hebben echter gesteld dat in het Recreatief Zoneringsplan, één van de "bouwstenen" uit de projectnota Peelvenen, daarover duidelijke afspraken zijn gemaakt: geen nieuwe recreatie ontwikkelen in het Middengebied, maar de recreatieve activiteiten zoveel mogelijk afleiden naar de randen van de Verheven Peel of liefst zelfs nog verder daarbuiten.

De discussie over de beide alternatieven voor de mer is weergegeven in een

tabelvormig document van vijf pagina's, dat niet de status van een Landinrichtingsbesluit heeft gekregen, maar dat wel richting geeft aan de inhoud van de diverse maatregelen. De belangrijkste punten zijn in onderstaande tabel samengevat.

Uiteindelijk zal hieruit een voorkeursalternatief worden ontwikkeld, dat verder wordt uitgewerkt tot het plan Deurnese Peel-Mariapeel. Lopende ons bezwaar tegen de aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht zullen wij er ons tot het uiterste voor inzetten dat aan het natuurdoel zo weinig mogelijk concessies gedaan worden.

CULTUUR-NATUURALTERNATIEF	ASPECT	NATUURALTERNATIEF
Beperking natuurontwikkeling vanwege beschermde dorpsgezichten	Beleid	Optimale natuurontwikkeling in verworven EHS
Bestaande natuurgebieden blijven procesnatuur. De landbouwgronden worden deels ook procesnatuur en deels patroonnatuur: door ingrijpen van de mens blijven de percelen langs de Helenavaart open	Natuurtypen	Huidige natuur plus huidige landbouwgronden laten ontwikkelen tot procesnatuur (geen beheer): de abiotische omstandigheden bepalen welke vormen van hoogveenmoerasnatuur op welke plekken ontstaan
Landbouw als middel tot beheer: inscharen vee en maaien om landschap deels open te houden	Beheer	Weinig tot geen
Actief behoud in deel van huidige landbouwgebied	Ontginningspatroon	Ten dele vervagend in huidige landbouwgebied
Actief onderhoud in deel van wijken	Wijkenstructuur	Wellicht nog beter zichtbaar door verdere vernatting
Actief behoud als vaart	Helenavaart	Als patroon handhaven
Actieve bescherming, onderhoud en herplant.	Laanbeplanting	Wellicht achteruitgang door peilverhoging
Huidige padenstructuur.	Recreatie	Struinnatuur voor wandelaars
Langs Soemeersingel extensieve dagrecreatie	Verkeer	Afsluiten voor auto's, behoudens bestemmingsverkeer
Intensiteit en snelheid autoverkeer afremmen.	Soemeersingel	
Fietsveiligheid bevorderen	Burgerwoningen	Tegen waterpeilverhoging beschermen met damwand
Tegen wateroverlast beschermen door minipolder	Koningshoeven	Verruilen agrarische bestemming voor woonfunctie
Krijgen woonfunctie, aangevuld met bv. agrarisch natuurbeheer of extensieve dagrecreatie		

AMMONIAK en AMMONIAKREDUCTIE

Ammoniak Reductie Plan

De Limburgse gemeenten zaten sinds 1999 zonder ARP (Ammoniak Reductie Plan). Dat houdt in dat er geen nieuwe bedrijven gevestigd kunnen worden en dat ieder bestaand bedrijf zijn veestapel mag uitbreiden, mits hij door het toepassen van emissie-arme technieken de uitstoot van ammoniak niet laat toenemen. De zaak zat dus weer op slot: geen verslechtering voor het milieu, maar ook geen verbetering, terwijl verbetering toch een van de belangrijke doelstellingen van de rijksoverheid is.

Met instemming van WBDP is de Milieufederatie Limburg weer gaan ijveren voor een nieuw beleid. Tot op heden is het niet gelukt om de (interim) wet aan te passen, zodat de oude ARP's van Brabant en Limburg weer in ere hersteld konden worden, met winst voor landbouw én milieu. Binnen de huidige wet bleek het alleen mogelijk een ARP te maken, dat betrekking had op situaties waar de uitstoot van ammoniak toenam. Op het eerste gezicht zou je zeggen dat de milieubeweging daar geen belang bij heeft. Maar er zijn toch vier situaties waar het milieu voordeel heeft van zo'n nieuw ARP. Het betreft voor het milieu gunstige ontwikkelingen die zonder een ARP niet plaats kunnen vinden:

- Bedrijven rond de EHS, die bijvoorbeeld met behulp van de BEVAR- of een andere beëindigingsregeling van het ministerie van landbouw willen vertrekken.
- Bedrijven die vanwege stankoverlast met medewerking van een gemeente uit een dorpskern willen vertrekken.
- Bedrijven met meerdere lokaties kunnen anders niet samengevoegd worden, hoewel dat qua bedrijfsvoering en milieuwinst voordelig kan zijn.
- In de reconstructiepijl Nederweert wordt gestreefd naar het samenbrengen van grootschalige intensieve varkenshouderij op een bedrijventerrein. Dat biedt voordelen voor de bedrijven en voor het milieu. Zonder ARP is dit niet mogelijk.

Voor het nieuwe ARP is het oude als model genomen, maar alle overbodige franje is eruit gelaten en alle regelingen, die door de Raad van State betwist worden, zijn eruit gesloopt. Het is een soort noodverband geworden dat eigenlijk alleen geldt in die situaties waar er een toename van uitstoot van ammoniak optreedt. Om milieuwinst te boeken moet er, in ruil voor de toename op het nieuwe/uitbreidende bedrijf, elders in de ARP-regio drie maal zoveel emissie ko-

men te vervallen. In de buurt van de belangrijkste natuurgebieden (de zogenaamde A-gebieden, waaronder de Peel) zijn toenames alleen geoorloofd wanneer de ammoniakneerslag op zo'n gebied niet hoger wordt dan 15 mol per hectare per jaar. Deze grens kan opgerekt worden tot 300 mol in de "Betere-locatie-methode". Als bijkomende voorwaarde voor de Betere-locatie-methode geldt dat de depositieafname van het stoppende bedrijf tweemaal zo groot moet zijn als de depositietoename op het nieuwe/uitbreidende bedrijf. Voor de overige gebieden (de zogenaamde B-gebieden) geldt een maximum van 600 mol per hectare per jaar. Het nieuwe ARP is bij de jaarwisseling naar 2001 in vrijwel alle Limburgse gemeenteraden vastgesteld.

Situatie in Brabant

Helaas heeft de provincie Brabant het Limburgse initiatief niet gevolgd. Sinds de uitspraken van de Raad van State is ook in deze provincie het bestaande ARP zo sterk afgezwakt dat het eigenlijk geen ARP meer genoemd mag worden; er wordt namelijk nauwelijks nog reductie mee bereikt.

Wet milieubeheer

Ook dit jaar weer hebben we de door de 10 Peelgemeentes verleende vergunningen in het kader van de Wet milieubeheer gecontroleerd op het gebied van uitstoot en neerslag van ammoniak. Nog steeds is namelijk de hoeveelheid stikstof, die in de vorm van ammoniak in de Peel terecht komt, veel te hoog voor de op voedselarmoede ingestelde vegetatie van de Peel. Omdat we de afgelopen jaren weinig bezwaren meer hoefden te maken hebben we niet meer alle vergunningen gecontroleerd, maar uitgebreide (en gerichte) steekproeven gehouden.

We hebben in totaal slechts 10 bedenkingen tegen ontwerp-vergunningen in hoeven te dienen en 4 beroepen ingesteld bij de Raad van State. 2 beroepen konden we intrekken omdat alsnog aan de regelgeving werd voldaan. We verloren een twee jaar geleden ingesteld beroep (De gemeente Asten stelde dat de bestaande vergunning verleend was voor 110 melkkoeien en 30 jongvee. Wij betoogden dat dit volgens de bijbehorende tekening minder koeien en meer jongvee geweest moest zijn. De Raad stelde de gemeente in het gelijk, waarschijnlijk door gebrek aan technische kennis. Een volgende keer zullen we de Raad van State vragen om technisch advies in te winnen).

Op één na (9 bedenkingen en alle 4 beroepen) speelden onze in 2000 gevoerde zaken in de gemeente Deurne. Dit komt omdat Deurne zich naar onze mening niet houdt aan een belangrijk principe van het provinciale ARP (ammoniakreductieplan) namelijk het stand-still. Volgens het ARP mag namelijk de emissie alleen toenemen als gebruik wordt gemaakt van de zogenaamde "aanvullende saldometode". In alle staller moeten dan de "best uitvoerbare methoden" toegepast zijn om de emissie te beperken. Deurne laat echter een stijging van de emissie ook toe bij diersoorten waarvoor geen emissie-arme stalsystemen bestaan, of wanneer die volgens haar niet rendabel zijn. De gemeente is van mening dat daarmee aan de "best uitvoerbare methoden" voldaan wordt. Wij bestrijden dit. Als er geen methode is, kan er ons inziens ook geen sprake zijn van de beste methode. In het ARP wordt verder als voorwaarde gesteld dat een emissietoename niet mag leiden tot een onacceptabel hoge depositie op het dichtstbijzijnde voor verzuring gevoelig gebied. Ook met deze voorwaarde houdt de gemeente o.i. onvoldoende rekening.

Onze werkgroep heeft wel een oplossing bedacht voor de bedrijven die dierier hebben waar (nog) geen emissie-arme stalsystemen voor bestaan. In plaats van het emissie-arm maken van de stallen stemmer wij er mee in dat er een vergelijkbare hoeveelheid ammoniak elders in de regio komt te vervallen door middel van het intrekken van een vergunning. Op die manier kan het bedrijf toch uitbreiden en wordt in de regio in ieder geval hetzelfde resultaat bereikt als bij de echte "aanvullende saldometode". Wij stellen hierbij uiteraard wel een maximum aan de depositie op het dichtstbijzijnde voor verzuring gevoelig gebied en ook moet aan de eisen van de Natuurbeschermingswet zijn voldaan. Verscheidene bedrijven in Asten, Deurne en Gemert-Bakel hebben onze "oplossing" gebruik gemaakt en zo zijn er een aantal bezwaren voorkomen of later ingetrokken.

De gemeente Asten is het met onze uitleg van de "aanvullende saldometode" eens en biedt ook dezelfde oplossing aan. Mede daarom hadden we in Asten dit jaar geen procedures. In Gemert-Bakel dienden we 1 bedenking in, maar we hoefden niet in beroep omdat de gemeente ons bezwaar ge grond verklaarde.

In de 7 Limburgse gemeentes van ons werkgebied hoefden we geen enkele procedure te voeren. Keurig!

Ammoniak en de Natuurbeschermingswet

Met de ammoniakzaken van de natuurbeschermingswet hadden we meer werk dan met de Wet milieubeheer. We dienden 3 keer een melding in dat een bedrijf vergunningplichtig was, gaven 7 keer onze zienswijze op een vergunningsaanvraag, maakten 3 bezwaren tegen verleende vergunningen en gingen 2 keer in beroep. Gelukkig kon daarnaast regelmatig een bezwaar of beroep voorkomen worden doordat bedrijven gebruik maakten van onze "betere-lokatiemethode-Peel". Die houdt in dat we tot 300 mol een toename van de depositie toelaten, mits er tegelijkertijd elders bij een Peel-natuurmonument meer depositie wordt ingetrokken.

Nederweert

We maakten bezwaar tegen de vergunning aan een bedrijf nabij het natuurmonument Sarsven/de Banen, omdat het ministerie enkel vergunning verleend had voor een bepaalde depositie, zonder het aantal en soort dieren en het stalsysteem vast te leggen. Zo'n vergunning is o.i. niet controleerbaar. Ook nam de depositie toe t.o.v. de meest recente milieuvergunning. Het ministerie vond echter dat de situatie ten tijde van de aanwijzing van het gebied als natuurmonument bepalend was; toen was de depositie hoger.

Asten

Het ministerie verleende vergunning voor een bestaande situatie ten tijde van de aanwijzing van de Groote Peel als natuurmonument. Wij maakten desondanks bezwaar en gingen in beroep, omdat de depositie afkomstig van het bedrijf zeer ver boven de schadelijkheidsgrens ligt.

Bij een ander bedrijf bij de Groote Peel stelden we beroep in omdat de vergunning zeer onduidelijk was. Er was geen adres van het bedrijf vermeld en ook hier had het ministerie enkel vergunning verleend voor een bepaalde depositie (en noemde dat ook nog emissie, wat heel iets anders is).

Drie in '98 en '99 ingediende beroepen verloren we. We hadden die ingesteld omdat de depositie toenam t.o.v. de geldige milieuvergunning. Volgens het ministerie nam de depositie juist af. Dat kwam omdat zij de situatie ten tijde van de aanwijzing van het gebied als natuurmonument als maatstaf nam. Toen hield het bedrijf meer dieren. Dat dat er meer waren dan volgens de milieu-

vergunning toegelaten was deed volgens het ministerie niet ter zake. In feite wordt hiermee een illegale situatie gelegaliseerd. Jammer genoeg gaf de RvS het ministerie hierin gelijk. Vanwege deze 3 uitspraken hebben wij besloten om tegen dergelijke vergunningen niet meer in beroep te gaan.

Een lang slepende geschiedenis is die van het vleeskuikenbedrijf pal tegen de noordrand van de Groote Peel. In '69 had het bedrijf een Hinderwetvergunning voor 40.000 vleeskuikens. Later is het bedrijf er illegaal 100.000 gaan houden. Dit veroorzaakt een zeer hoge depositie op de rand van de Peel. In '93 legaliseerde de gemeente Asten deze situatie door een vergunning te verlenen voor deze 100.000 kuikens, op voorwaarde dat ze in groen-label-stallen gehuisvest zouden worden. Door het ministerie werd hiervoor ook een Natuurbeschermingswetvergunning verleend. Wij stelden hier beroep tegen in, maar dit verloren we, omdat de ammoniakneerslag op de Peel als gevolg van die emissie-arme stallen lager zou worden dan in de oorspronkelijke situatie (desondanks bleef de depositie nog steeds zeer hoog, vandaar ons beroep).

In '98 werd die Natuurbeschermingswetvergunning onherroepelijk. In '99 had het bedrijf echter nog steeds niet aan het voorschrift van de vergunning voldaan: 80.000 kuikens zaten nog steeds in een traditionele, veel emissie veroorzakende, stal. Het bedrijf bleek ook niet van plan om gevolg te geven aan de eis. Bij de gemeente Asten vroeg het namelijk een milieuvergunning aan voor 88.000 kuikens, waarvan slechts 20.000 'op groen label'. De gemeente presteerde het om deze vergunning nog te verlenen ook (ons bezwaar hiertegen loopt nog). April '99 verzochten wij het ministerie daarom om handhavend op te treden vanwege het overtreden van de natuurbeschermingswetvergunning.

Even leek het er toen op dat het ministerie zowaar actie zou gaan ondernemen. We kregen berichten dat er "intensief overleg" plaats had met betrokkenen. Via via vernamen we echter dat het ministerie er in al haar wijsheid mee akkoord gegaan was dat er een nieuwe natuurbeschermingswetvergunning zou worden aangevraagd. Daarop maakten wij in maart '00 bezwaar tegen de fictieve weigering van het ministerie om handhavend op te treden. Vervolgens -u raadt het al- gebeurde er weer niets en daarom vroegen we in oktober de Raad van State om het ministerie te verplichten

om binnen afzienbare tijd een besluit te nemen. Eind oktober kregen we de beslissing van het ministerie binnen. En zowaar: er werd beslist dat ons verzoek om handhavend op te treden zou worden ingewilligd (hierbij zal wel meegespeeld hebben dat het bedrijf toch geen nieuwe vergunningsaanvraag ingediend had). In november zou de "vooraanzegging bestuursdwang" uitgaan. Begin december informeerden we maar weer eens enkregen te horen dat men "zeer druk doende was" met deze kwestie.

Gemert/Bakel

Hier wonnen we een beroep. Zoals hierboven vermeld hanteerde het ministerie de laatste tijd de (illegale) situatie ten tijde van de aanwijzing als natuurmonument als toetsingskader voor het al of niet toenemen van de depositie. Bij dit bedrijf in Bakel deed het ministerie het echter weer anders. Ten tijde van de aanwijzing beschikte het bedrijf over een milieuvergunning voor 1600 varkens. Die vergunning was echter duidelijk maar voor de helft gerealiseerd. Er waren nooit meer dan 800 varkens gehouden. Volgens het ministerie was in dit geval echter de milieuvergunning bepalend. De vegen van het ministerie zijn niet te doorgronden (of juist wel?). Gelukkig trapte de Raad van State hier niet in.

Deurne

In ons vorige verslag meldden we dat we in beroep waren gegaan tegen de Natuurbeschermingswetvergunning aan het varkensbedrijf, gelegen tegen de zuidwestkant van de Deurnese Peel. Het ging om een al jaren bestaande situatie, maar wij vonden dat vergunningverlening niet kon, vanwege de zeer hoge depositie op de Peel. Het ministerie had in haar vergunning emissie-arme stallen voorgeschreven. Daarom ging het bedrijf zelf ook in beroep.

Dit jaar kregen we de uitspraak binnen. De RvS verklaarde beide beroepen gegrond. Dat van het bedrijf, omdat de tijd die het ministerie het bedrijf gegund had om de emissie-arme stallen te bouwen te kort was en omdat op korte termijn de Reconstructiewet van toepassing zal zijn. Dat van ons, omdat het ministerie erkend had dat ondanks de emissie-arme stallen de depositie nog steeds schadelijk zou zijn voor de Peel. Wij hopen dat inderdaad via reconstructie of landinrichting het bedrijf zal worden opgekocht of verplaatst.

GLASTUINBOUW

De werkgroep voerde afgelopen jaar vele gesprekken met vertegenwoordigers van de glastuinbouw, zowel "Peelbreed" in de landinrichtingscommissie Peelvenen en de stichting Peel-land als met gemeentelijke commissies en individuele tuinders. Daarbij kan een groeiend onderling vertrouwen worden bespeurd.

Provinciale visie

Een belangrijk element bij die gesprekken was de "Visie Glastuinbouw" van de provincie Brabant. Rond de Peel maakt de provincie onderscheid in 'vestigingsgebieden', 'overig gebied' en 'gebieden met aparte status'.

De Werkgroep is van mening dat de visie goede en minder goede elementen bevat, maar -na goed overleg- de basis kan vormen voor een verantwoorde ontwikkeling van de glastuinbouw.

Vestigingsgebieden

In Asten, Someren en Deurne is een vestigingsgebied aangewezen. Alleen hier is vestiging van nieuwe bedrijven nog mogelijk. Deze gebieden liggen binnen de agrarische hoofdstructuur en buiten de beïnvloedingssfeer van de Peel. Door de aanwijzing van dit vestigingsgebied zijn de plannen van de gemeente Deurne voor een glastuinbouwproject aan de Arbeiweg -terecht- kansloos geworden.

De provincie wil de gemeenten Deurne, Asten en Someren aanzetten tot samenwerking bij het opzetten van de vestigingsgebieden om hun glastuinders toekomst te bieden. Tot nu toe verhinderden lokale sentimenten die samenwerking. Dat is jammer omdat die projecten ruimte bieden voor noodzakelijke bedrijfsverplaatsing. Werkgroep Behoud de Peel betreurt het zeer dat de drie gemeenten niet over hun grenzen willen heen kijken.

Overig gebied

Hier mogen bestaande bedrijven groeien tot maximaal 3 ha, indien zij gelegen zijn in een gebied met de bestemming 'agrarisch gebied zonder meerwaarde'. In 'agrarisch gebied met meerwaarden' (landschap, natuur en cultuurhistorie) is groei niet mogelijk. De provincie vindt zelfs dat de kassen daar moeten verdwijnen. Hiervoor moet een fonds ontwikkeld worden. Bedrijven in de GHS (Groene Hoofdstructuur) krijgen daarbij prioriteit. Dit betekent voor de Peel dus dat niet alleen

in het "middengebied" tussen Griendtsveen en Helenaveen kassen zullen gaan verdwijnen, maar in een groter gebied rond de Peel.

Gebieden met een aparte status

In de gemeenten Asten (Kleine Heittrak) en Deurne (bij Neerkant en Helenaveen) zijn een drietal gebieden aangewezen met een aparte status. Alleen bestaande bedrijven kunnen hier mogelijk nog groeien. Voorwaarden die voortvloeien uit de bescherming van water, natuur en milieu vragen hier volgens de provincie bijzondere aandacht. Verplaatsing en/of sanering zal veelal onderdeel van de plannen uitmaken. De provincie wil dat voor deze gebieden overeenstemming bereikt wordt tussen lokale partijen (gemeente, natuurbeschermers en glastuinbouw).

Onder leiding van de voorzitter van de landinrichtingscommissie (Servaas Huys) werd een eerste begin gemaakt met dit overleg. Wij zijn niet gelukkig met het feit dat de drie gebieden liggen in de hydrologische bufferzone. Omdat niettemin slechts een klein deel van die gebieden is aangewezen als EHS of GHS is aankoop door de overheid maar beperkt mogelijk. De ondernemers zitten hier dus in een moeilijke positie. Onze Werkgroep heeft de laatste maanden van het jaar intern levendig over deze zaak gediscussieerd. Ook hebben we veel overleg gevoerd in de stichting Peelland en met een gemeentelijke werkgroep. Daarbij zijn enkele interessante opties genoemd om uit de impasse te komen. Zo zou van het hierboven genoemde uitplaatsingsfonds serieus werk gemaakt moeten worden. We zijn bereid om met de glastuinbouworganisaties en de gemeenten op een constructieve manier verder te praten en hopen met hen uiteindelijk een Peelbreed convenant te kunnen sluiten.

Kleine Heittrak

Voor het gebied aan de Kleine Heittrak heeft de gemeente Asten ondertussen al een nota opgesteld. Omdat daarmee de gesprekken onder leiding van Servaas Huys doorkruist werden hebben we hier nog geen 'officieel' standpunt ingenomen. Wel konden we afspraken maken over een uitbreiding van een kas vlakbij de noordoostkant van de Groote Peel aan de Meerkoetweg; deze uitbreiding wordt nu gerealiseerd bij een op 2 km van de Peel gelegen bedrijf van dezelfde eigenaar.

Zinkskeslaan

Aan de Zinkskeslaan bij Helenaveen had een glastuinder al lange tijd plannen voor uitbreiding. We zijn daarom voor dit bedrijf vooruit gelopen op de genoemde vereiste overeenstemming tussen de lokale partijen. Op basis van het glastuinbouwconvenant, wat de Werkgroep eerder al met de Helenaveense tuinders had gesloten, werd afgesproken dat de uitbreiding tot maximaal 3 ha door kan gaan. Voorwaarde is dat de kas wordt voorzien van een goed werkende infiltratievoorziening, die het nadeel voor de waterhuishouding opheft. Dit zal door de provincie worden vastgelegd in een vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet. De bestemmingsplanwijziging is inmiddels ook in procedure; we hebben daarbij bezwaar gemaakt tegen een onderdeel ervan, namelijk een vrijstellingsbevoegdheid waarmee die 3 ha nog met 10 % zou kunnen worden vergroot.

Aardbeiweg:

De Raad van State deed uitspraak in een zaak die de gemeente Deurne had aangespannen tegen een besluit van GS over het bestemmingsplan 'Aardbeiweg'. Dat plan beoogde het realiseren van circa 27 ha glas bij Helenaveen. De Raad van State deelde de mening van GS dat glastuinbouw strijdig is met het streekplan. De provincie heeft volgens de Raad van State echter onvoldoende aangegeven waarom de vestigingsgebieden uit het streekplan een reëel alternatief zijn voor de te verplaatsen 4 glastuinbouwbedrijven die over zijn gebleven in het middengebied en waarom ze geen gebruik maakt van de afwijkingbevoegdheid die het streekplan biedt.

De provincie moet deze onderbouwing van het besluit dus alsnog geven; we hebben er alle vertrouwen in dat ze daar heel goed toe in staat is.

PEEL-LAND

Het jaar 2000 was het laatste jaar van de Nadere Uitwerking Brabant Limburg (NUBL). Werkgroep Behoud de Peel heeft samen met 3 agrarische organisaties sinds 1995 een groot aantal projecten in NUBL-verband uitgevoerd. Daarvoor werd de stichting Peel-land in het leven geroepen. Onze partners in deze stichting zijn JAPI (de jonge Peelboeren), MCP (Milieucoöperatie de Peel) in Brabant en MCPM (Milieucoöperatie Peel en Maas) in Limburg. In de jaarverslagen van de afgelopen jaren werd u over deze projecten geïnformeerd.

Het einde van NUBL betekende dat ook de activiteiten van Peel-land in intensiteit afnamen. In 2000 was nog één project in uitvoering, namelijk het project "Milieuvriendelijke sanering bebouwing buitengebied". Het is opgezet om de sloop van landschapsontsierende of voor de natuur schadelijke bebouwing mogelijk te maken. Het is een pilotproject in de gemeenten Meijel en Nederweert. In totaal werden met steun van NUBL in Meijel 3 en in Nederweert 5 gebouwen(complexen) gesloopt. Het grootste probleem van het project was de starre regelgeving waaraan voldaan moest worden. Voor 2001 is die al wat versoepeld, maar verdere flexibilisering zal nodig zijn om dit project op te schalen naar de hele Peelregio.

De in 1999 aangevraagde projecten P17 (recreatie landbouw-natuur) en P20 (gebiedsmakelaar) doorliepen in 2000 de trage ambtelijke molens. Door de landinrichtingscommissie zijn ze inmiddels goedgekeurd, maar eind 2000 was nog niet bekend of ze ook daadwerkelijk uitgevoerd kunnen gaan worden.

Met het beeindigen van NUBL verviel ook de subsidie voor het secretariaat van Peel-land. Servaas Huys, voorzitter van de landinrichtingscommissie, heeft de provincies Brabant en Limburg verzocht om die subsidie voort te zetten. Maar aan het eind van het jaar was daarover nog geen beslissing genomen. Peel-land besloot daarom haar activiteiten op een spaarbrander te zetten.



Belangrijke winst bij de Raad van State

Opzettende lezers zullen zich deze foto herinneren uit ons jaarverslag van 1998. In de procedure bij de Raad van State tegen deze kas zijn we eindelijk stap verder. De uitspraak die de Raad in 2000 deed is een belangrijke bevestiging van de reikwijdte van de Natuurbeschermingswet.

Het verbaasde ons zeer toen eind 1996 vlak bij de Heittrakse Peel bij Neerkant een forse uitbreiding van een tuinbouwkas verrees, terwijl daarvoor geen vergunning "ex Natuurbeschermingswet" was afgegeven en zo'n vergunning zelfs niet was aangevraagd. De provincie liet de werkgroep namens de minister weten zo'n vergunning überhaupt niet nodig te achten. Volgens onderzoek, schreef de provincie, is de invloed van de kas op de waterhuishouding van de Peel gering "en dus geldt de Natuurbeschermingswet niet".

Wij hebben ons al vaak tegen die opvatting moeten verzetten. Ook als het effect van één enkele ingreep beperkt is, kan die ingreep niet worden genegeerd. Door optelling van meerdere afzonderlijke ("kleine") veranderingen in de grondwaterstand ("cumulatief effect") zou de Peel onherstelbare schade kunnen lijden. Het baarde ons in dit geval bovendien grote zorg dat de overheid het recht meende te hebben de Natuurbeschermingswet naar eigen inzicht al dan niet toe te passen. Vanwege de zeer nabije ligging vinden wij bovendien dat deze kas een ontsiering van het natuurmonument veroorzaakt, een aspect wat volgens de Natuurbeschermingswet meegewogen moet worden.

De Werkgroep heeft dit aangekaart bij de Raad van State, die ons op alle punten in het gelijk heeft gesteld. Deze Haagse bestuursrechtbank vond dat de wet de minister niet de mogelijkheid biedt het aantal vergunningplichtige handelingen te beperken en de externe werking daarvan te begrenzen. Ook gaf de Raad de minister uitdrukkelijk opdracht om in de verdere procedure aandacht te besteden aan de door ons genoemde ontsiering.

Vooraf dit laatste is zeer opmerkelijk. Tot nu toe is "ontsierende werking" (het aantasten van de schoonheid van het landschap) in Nederland niet of nauwelijks gehanteerd bij de vergunningverlening voor bouwwerken in (de nabijheid van) natuurgebieden. Door de uitspraak van de Raad van State heeft Werkgroep Behoud de Peel een verdere jurisprudentie van de Natuurbeschermingswet geïnitieerd die de komende jaren een belangrijke rol kan spelen bij het beschermen van de landschappelijke waarden van het Peelgebied en van andere natuurgebieden.

Fijnregeling hydrologie

Onze Werkgroep accepteerde in augustus '98 van SBB de opdracht om voor de Mariapeel, het Grauwveen en de Deurnese Peel (behalve "de Bult") te onderzoeken welke hydrologische maatregelen er nog uitgevoerd kunnen worden. Dit omvangrijke onderzoek (heel wat sjuuwerk door de Peel) rondden we in april '00 af. In ons jaarverslag van '99 hebben we de resultaten van het onderzoek in de Mariapeel al vermeld. Kort samengevat: In de zuidelijke helft van de Mariapeel heeft de grootschalige dijkenaanleg goede resultaten opgeleverd. De waterstand is flink hoger, maar gelukkig net niet te hoog. Onder andere de veenputtencomplexen lijken ervan te profiteren.

In de noordelijke helft van de Mariapeel was de waterstand in de nieuw aangelegde compartimenten te snel (en tegen de afspraak in) verhoogd. Na onze bezwaren hiertegen heeft SBB uiteindelijk begin '00 de peilen daar iets verlaagd (voor sommige gebiedsdelen helaas te laat; daar is de vegetatie al afgestorven). In de Horster Driehoek werd het peil ondanks ons advies helaas niet verlaagd. Daarover is op bladzijde 15 meer te lezen.

We adviseerden om de wijken in de Driehonderd Bunders af te dammen; het waterdoorvoersysteem blijkt niet te functioneren zoals het was bedoeld. Ook constateerden we in de Driehonderd Bunders een duidelijke instroom van gebiedsvreemd water uit de Helenavaart, wat als gevolg van de getroffen waterstandsverhogende maatregelen veel langer en verder in de Peel kan doordringen dan eerst. Er hoeft in de Mariapeel, incl. het Grauwveen, verder niet veel meer te gebeuren. Er zijn enkel nog wat lekken te dichten, maar we hebben SBB geadviseerd om niet alles af te sluiten; het gebied moet in natte periodes water -en daarmee voedingsstoffen- kwijt kunnen.

In de Deurnese Peel zijn, op initiatief en onder begeleiding van onze Werkgroep, in de jaren '80 al veel dammen gebouwd. In tegenstelling tot de recente werkzaamheden in de Mariapeel is daar slechts tot aan maaiveld afgedamd. Toch heeft dit tot goede resultaten geleid, bijvoorbeeld op de "vlakte van Minke" in het centrale deel van de Deurnese Peel. Problemen met te grote voedselrijkdom zijn er in de Deurnese Peel bijna nergens op-

getreden, wellicht omdat het gebied in natte tijden meer water af kan voeren. We hebben dan ook geadviseerd om in de Deurnese Peel geen grootschalige werkzaamheden uit te voeren. In ieder geval zijn wij er voorstander van om eerst af te wachten welk resultaat er behaald kan worden met de aankoop en vernatting van de EHS rond de Peel (en van de vernattingsmaatregelen in de bufferzones rond de Peel).

Wel ontbreken er op sommige plaatsen nog dammen en zijn er verscheidene lekken te dichten. Eén daarvan is op ons verzoek inmiddels al gedicht: een lekke stuw aan de westrand van de Peel, waarvoor veel water uit het gebied wegglekte, is vervangen door een degelijke constructie. Andere lekken zijn moeilijker op te lossen. Zo onttrekt de diep insnijdende Soeloop veel water aan de Peel, zichtbaar, maar ongetwijfeld ook onzichtbaar! Enkele oppervlakkige lekkages zijn daar inmiddels gedicht.

De belangrijke ondergrondse lekken -ook die op verscheidene plekken langs de randen van de Peel- zijn pas goed op te lossen nadat de landbouwgronden van de EHS zijn verworven.

In het Broomeerbos constateerden we dat er nog steeds kanaalwater uit de Helenavaart wordt ingelaten. We hebben geadviseerd om dit te beëindigen. De voorgestelde maatregelen zullen gemiddeld genomen niet zozeer hogere waterstanden opleveren maar wel de stabiliteit van de waterstand vergroten.



Hoog water in de Mariapeel

Nóg Maaswate

In ons vorige jaarverslag las u het trieste relaas van de Heidse Peel. Waterschap Peel en Maasvallei liet in '98 en '99 -ondanks onze herhaalde waarschuwingen- een stuk van dit natuurgebied meerdere keren vollopen met gebiedsvreemd water. Staatsbosbeheer heeft toen een gedeelte van het schouwpad langs de wateraanvoersloot aan de westkant van het gebied -waar de grootste lekken zaten- opgehoogd. Wij waarschuwden er toen al nadrukkelijk voor dat dit niet voldoende zou zijn om in het vervolg de problemen te voorkomen. De afstand tussen de aanvoersloten en de Peel zelf is zó gering (een paar meter) dat de beïnvloeding hoogstwaarschijnlijk ook ondergronds gaat.

We vroegen SBB daarom om er voor te zorgen dat het peil van de aanvoersloten altijd lager gehouden wordt dan dat van de Peel zelf. Dat is de enige manier, zo stelden we, om met zekerheid negatieve beïnvloeding te voorkomen. Helaas: begin 2000 werd het peil in de wateraanvoersloten wederom net zo hoog gezet als vorige keren en opnieuw stroomde het voedsel- en kalkrijke Maaswater het natuurgebied in! Het schouwpad aan de westkant was niet over de hele lengte opgehoogd (daarvoor kwam SBB grond tekort) en het water liep gewoon over het niet opgehoogde deel heen. Wij vinden het echt een grof schandaal dat men dit wéér een keer heeft laten gebeuren.

1 Heidse Peel Jojo-beheer in Horster Driehoek

Vorig jaar schreven we al dat een echt afdoende oplossing voor de Peelrestantjes van de Heidse Peel pas bereikt kan worden als de landbouwgronden er omheen uit productie worden genomen. Daarom stuurden we een brief aan Gedeputeerde Staten van Limburg, waarin we verzochten om die gronden aan te wijzen als EHS, zodat ze (op vrijwillige basis) kunnen worden aangekocht door de overheid. We betoogden dat er bij de Heidse Peel een geweldige kans ligt om met relatief weinig middelen de verdroging, versnippering, vervuiling en vermessing op te lossen. De Heidse Peel (totaal 118 ha) bestaat sinds de ontginning in de jaren '60 uit zeven afzonderlijke gebieden.

Mede als gevolg van deze sterke versnippering heeft de Heidse Peel erg te lijden van verdroging. Alle natuurgebieden zijn omgeven door landbouwgronden die diep worden ontwaterd en waar 's-zomers wordt berekend uit grondwater. Het Heidemij-advies "Verdrogingsproject Heidsche Peel" van juni '93 noemt dit landbouwkundige gebruik de oorzaak van de verdroging.

Het vanaf '96 door het waterschap Peel en Maasvallei uitgevoerde Regiwa-project (Maaswateraanvoer naar de landbouwgronden er omheen) heeft deze verdroging niet kunnen oplossen. Als gevolg van het binnendringen van het aangevoerde water zijn plaatselijk de problemen zelfs versterkt. Het verwerven van landbouwgronden tussen deze Peelrestanten is daarom noodzakelijk om de belangrijke natuurwaarden van de Heidse Peel te kunnen behouden en te ontwikkelen. Met het verwerven van ca 100 ha landbouwgrond kan de waterstand in de natuurgebieden duurzaam verhoogd worden (met gebiedseigen water dus), zonder de risico's van wateraanvoer. Ook omdat er dan een groter en aaneengesloten natuurgebied ontstaat zullen de natuurwaarden duidelijk toe kunnen nemen. In drie bijlagen bij de brief aan GS motiveerden we dit nog uitvoeriger.

Vroeg in het voorjaar van '99 hadden SBB en het waterschap de waterstand in de Horster Driehoek in één keer ongeveer een halve meter verlaagd. Dit deed men met de bedoeling om daarmee overtollige voedingsstoffen kwijt te raken. Na de vernatting was daar namelijk erg veel kroos en zelfs Grote Kroosvaren gaan groeien, wat op voor de Peel te voedselrijk water duidt. Volgens de beheerders was dit te wijten aan interne eutrofiëring (voedingsstoffen die uit het gebied zelf vrijkomen). Wij zeiden eerder al dat dit best het geval kan zijn, maar wezen er ook nadrukkelijk op dat er duidelijk water vanaf het "Kanaalbos" (de onder gebiedsvreemd water gezette strook tussen het Griendtsveens Kanaal en de spoorlijn) de Horster Driehoek was binnengedrongen. Desondanks werd die plotsklapse verlaging van het peil in de Horster Driehoek uitgevoerd, met als gevolg dat die instroom van het verkeerde water daarop zeer duidelijk optrad! Dit zal er mede toe bijgedragen hebben dat deze ingreep weinig tot geen kwaliteitsverbetering heeft opgeleverd.

Begin 2000 kregen we te horen dat het waterschap en SBB van plan waren om enkele jaren op een rij dit plotselinge aflaten van een 'schijf water' uit de Horster Driehoek - en daarna het peil weer op het oorspronkelijke niveau brengen - voort te zetten. Ze noemden dit nota bene "het simuleren van een natuurlijk peilregime". Wij vroegen SBB om hier niet mee in te stemmen. We stelden dat het natuurgebied op die manier wel erg kunstmatig zou worden. We wezen ook nogmaals op de instroom van gebiedsvreemd water vanuit het "Kanaalbos" die daarbij vorig jaar was opgetreden. Vanwege de grote voedselrijkdom vonden SBB en het waterschap het echter toch beter om nog een keer met het waterpeil te spelen. Gelukkig beperkte men het deze keer tot zo'n 25 cm en werd tegelijkertijd de waterstand van het "Kanaalbos" mee verlaagd. Op die manier was het in ieder geval minder funest dan de vorige keer.

Wij denken dat het probleem beter anders kan worden opgelost. Het lijkt er namelijk op dat het probleem van de eutrofiëring deels veroorzaakt wordt doordat het peil in de Horster Driehoek te snel is verhoogd. Het gebied kan als

gevolg daarvan bijna geen water meer kwijt raken en dus ook bijna geen voedingsstoffen. Het vernattingsproces zou o.i. geleidelijker dienen te verlopen. Eén van de leden van het hoogveendeskundigenteam vertelde ons dat het voorstel tot dat "simuleren van een natuurlijk peilregime" niet van hen afkomstig was en dat hij ook voorstander was van een geleidelijkere vernatting.

Een ander probleem was dat er in het najaar opnieuw gebiedsvreemd water de Horster Driehoek instroomde! De stuw in het "Kanaalbos" stond weliswaar iets lager ingesteld dan die van de Driehoek, maar het gaat natuurlijk niet om het stuwpeil maar om het feitelijke waterpeil. Na de zomerperiode was het peil in het "Kanaalbos", waar ook de hele afwatering van Griendtsveen ingepompt wordt, blijkbaar sneller gestegen dan dat van de Driehoek. Wij constateerden de instrooming op 1 oktober (maar waarschijnlijk was het al langer aan de gang) en meldden dit meteen bij SBB. Het duurde vervolgens maar liefst tot 20 oktober voordat het peil in het "Kanaalbos" werd verlaagd!

We benadrukten daarom voor de zoveelste keer dat een echte oplossing o.i. alleen te bereiken is wanneer met de inlaat van landbouw- en kanaalwater in het "Kanaalbos" wordt gestopt. Met gebiedseigen water is daar ook een duidelijke peilverhoging t.o.v. vroeger te bereiken. De afvoer van Griendtsveen kan best op een andere manier dan naar het oosten door de Mariapeel heen gebeuren. We kregen hierop weer geen reactie, maar we blijven hier op hameren; alleen op deze manier kan hier het gewenste duurzame watersysteem bereikt worden.

WERK AAN HET DEURNE'S KANAAL

Begin 2000 vernamen we dat de waterschappen van plan waren om allerlei werkzaamheden te gaan verrichten aan het Deurne's Kanaal. Er zou meer Maaswater moeten worden doorgevoerd ten behoeve van de landbouwgebieden noordelijk van de Peel. De capaciteit van de Helenavaart is namelijk verminderd door gedeeltelijke dichtslibbing. Het waterschap Peel en Maasvallei (de initiatiefnemer vanwege de wateraanvoer) was van mening dat voor deze werkzaamheden geen vergunning van de natuurbeschermingswet nodig zou zijn. Wij vonden dat dat zeker wél zou moeten en gelukkig was het ministerie het met ons eens.

Maar goed dat wij deze vergunningsplicht aan de orde gesteld hadden, want in de aanvraag die vervolgens door het waterschap werd ingediend stond dat men ook ingrijpend onderhoud wilde gaan plegen aan de beide oevers van het kanaal. Op de oostelijke kanaaldijk, langs de Deurnese Peel, wilde men enkele lekken dicht en over grote lengtes de dijk ophogen. Het waterschap wilde daarvoor aan die Peelkant van het kanaal, van Griendtsveen tot aan de weg Liessel-Helenaveen, over een breedte van 8 meter alle bomen rooien en vervolgens die strook jaarlijks gaan maaien. Aan de westkant zou de zandweg langs het kanaal worden opgehoogd, volgens de bestektekening met betongranulaat.

In onze zienswijze lieten wij het minis-

terie weten dat het rooien van de bomen en het jaarlijks maaien zou betekenen dat er langs de hele lengte van de Deurnese Peel een wandel- en fietspad gecreëerd zou worden, van waaruit het centrale deel van de Deurnese Peel veel sneller toegankelijk zou worden. Dit zou een ernstige aantasting betekenen van één van de belangrijkste waarden van het natuurmonument -de rust- met kwalijke gevolgen voor de zeldzame flora en fauna. Het zou ook inhouden dat het daar realiseren van een "wildernisgebied", zoals opgenomen in de Gebiedsvisie Peelvenen, onmogelijk zou worden. Daarnaast zou het rooien van de bomen ook een grote landschappelijke aantasting betekenen en negatief zijn voor de flora en fauna ter plekke. Verder wezen we er op dat het ophogen met betongranulaat van de weg aan de westkant niks met hydrologie te maken heeft. Het zou de weg beter bereikbaar maken, terwijl die volgens het recreatief zoneringsplan juist afgesloten zou dienen te worden voor gemotoriseerd verkeer. Staatsbosbeheer was het helemaal met ons eens en diende een vergelijkbare zienswijze in.

Het waterschap de Aa (eigenaar van het kanaal) was verbaasd over de aanvraag van "Peel en Maasvallei". Hun idee was om het werk uit te voeren vanaf het kanaal (met een ponton) en de bomen alleen te verwijderen op de paar plekken waar lekken zitten. Op de plaatsen waar de dijk opgehoogd zou moeten worden wilden zij de bomen afzagen, tussen de stobben grond storten, waarna de stobben weer

uit zouden kunnen lopen. Op de plekken waar de dijk hoog genoeg is en waar geen lekken zitten wilden zij niets doen. Het ophogen van de zandweg aan de westkant was volgens hen al uitgevoerd, gewoon met zand.

Gelukkig had het ministerie deze keer oog voor de belangen van de natuur. De vergunning voor de werkzaamheden aan de kanaaloevers werd geweigerd, waarbij al onze argumenten werden overgenomen. Daarvoor moet een nieuwe aanvraag worden ingediend. De vergunning voor de extra waterdoorvoer werd wel verleend. Daartegen maakten wij geen bezwaar, omdat uit de aanvraag bleek dat het waterpeil niet hoger zou worden. Dit laatste is ook als voorschrift in de vergunning opgenomen.

Waterconservering

In onze zienswijze hadden we er wel (weer eens een keer) op gewezen dat eigenlijk zo snel mogelijk met de aanvoer van gebiedsvreemd water langs en door de Deurnese- en Mariapeel gestopt zou moeten worden. Dit omdat de kanalen over bepaalde lengtes een drainerende werking hebben op de Peel en over andere stukken juist gebiedsvreemd water in de Peel infiltreren, beide met zeer negatieve gevolgen voor de natuurwaarden. In plaats van het aanvoeren van meer Maaswater zou er juist gewerkt moeten worden aan het conserveren van gebiedseigen water in de landbouwgebieden en/of het aanvoerwater zou buiten de Peel om moeten worden geleid.



GEBIEDSAKKOORD MARIAPEEL

Lage slootpeilen in het agrarisch gebied ten oosten van Mariapeel hebben invloed op de waterstand in het natuurgebied (links)

In ons jaarverslag van '98 schreven we al dat er onderzoek gedaan werd naar de mogelijkheid om op de landbouwgronden in de hydrologische bufferzone rond de Mariapeel en het Grauwveen de waterstand te verhogen en naar het effect dat dan zou hebben op de waterstand in de Peel. In september '00 kwam dit "Stappenplan Hydrologie" (Grontmij) eindelijk klaar. De scenario's waarin door het plaatsen van extra stuwen de slootpeilen (in met name het zomerhalfjaar) worden verhoogd (zonder schade voor de landbouw) geven een stijging van de zomerwaterstand in de Peel te zien van gemiddeld 11 tot 20 cm. Dat is duidelijk meer dan wanneer alleen zou worden gestopt met beregenen en draineren binnen de bufferzone (in dat geval is de stijging zo'n 5 cm).



De grootste waterstandsstijging is te bereiken wanneer het wateraanvoerstelsel wordt uitgebreid. Dan is er echter zoveel extra Maaswater nodig dat het waterschap dit niet haalbaar acht. Maar ook wanneer alleen met de huidige wateraanvoersloten gewerkt wordt blijkt er meer Maaswater nodig te zijn. Dat komt door het hogere peil in die sloten; er zijgt dan meer water de bodem in. Relatief gezien was dit echter maar weinig en het waterschap verzekerde ons dat er niet meer Maaswater ingelaten zou hoeven te worden. Stroomafwaarts van de bufferzone zou er wel iets minder overblijven, maar dat zou geen probleem zijn; de Peel zou prioriteit krijgen.

Wij zijn echter geen voorstander van scenario's waarbij extra Maaswater nodig is, ook al zal het waarschijnlijk niet in de Peel zelf doordringen. Het is strijdig met het streven naar meer natuurlijke hydrologische systemen, wat de overheid voor grote natuurgebieden zoals de Peel heeft afgesproken. De natuur zou dan ook afhankelijk gemaakt worden van een kunstmatige ingreep die blijvend nodig is. Als in de toekomst in droge jaren die hoeveelheid Maaswater niet meer beschikbaar zou zijn, of als de politiek wat betreft de verdeling van dat water andere prioriteiten zou stellen, zou het behaalde resultaat in elkaar klappen. Bovendien zijn er gelukkig ook buiten de natuurgebieden nog belangrijke natuurwaarden, en die worden door wateraanvoer bedreigd.

Wij hadden verder vraagtekens bij de

geringe hoeveelheid extra Maaswater die nodig zou zijn, ook al zou het aanvoerstelsel niet uitgebreid worden. Het onderzoek "Stappenplan" gaf immers de uitkomsten gemiddeld over een reeks van 10 jaren. In een droger jaar zou die hoeveelheid wel eens heel wat groter kunnen zijn. Wij lieten de Grontmij dit op eigen kosten onderzoeken. En inderdaad: in de zomermaanden van een droog jaar bleek de waterbehoefte vijf keer zo groot te zijn. Om dan de aanvoersloten op het hogere zomerpeil te houden zou er zoveel Maaswater nodig zijn dat er voor het gebied stroomafwaarts van de bufferzone niets meer over zou blijven.

Het is daarom nog maar de vraag of zelfs het minst vergaande scenario van peilverhoging in een droger jaar volledig uitgevoerd zal worden (en of 11 cm waterwinst in de Peel dan gehaald zal worden). Maar omdat er in het kader van dit proces niet meer te bereiken viel heeft onze Werkgroep uiteindelijk toch besloten om mee te blijven doen. We hebben daarbij wel duidelijk aangegeven dat van extra wateraanvoersloten geen sprake mag zijn. Ook hebben we als voorwaarde gesteld dat in het te ondertekenen Gebiedsakkoord opgenomen wordt dat er zo snel mogelijk aanvullende structurele maatregelen dienen te worden getroffen, in het kader van landinrichting of reconstructie. Concreet gaat het daarbij om het aankopen van meer gronden (de nattere percelen) en andere gewaskeuzes (bijv. geen asperges vlak bij de Peel). Alleen dan kan ook het winter- en voorjaarspeil hoger ingesteld worden en kan er meer gebiedseigen water worden vastgehouden, waardoor er minder Maaswater nodig is.

Ook vinden we dat, wanneer de resultaten tegen zouden vallen, het verplaatsen van de beregeningsputten naar buiten

de bufferzone serieus bekeken moet worden. Uit een van de onderzochte scenario's blijkt dat dit 5 cm waterwinst in de Peel oplevert. Dit vinden wij al niet gering, maar ook hierbij is het zó dat dit het gemiddelde is van de 10-jaren-reeks. Het zou best kunnen dat dit in een droog jaar meer is (dit willen we nog door de Grontmij laten onderzoeken).

Een belangrijk knelpunt wat nog opgelost moet worden is dat de ABM (Agrarische Belangengroep Mariapeel) in het Gebiedsakkoord het behoud van voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw als uitgangspunt wil hanteren. Dit is voor ons niet acceptabel. Het maatregelenpakket uit het Gebiedsakkoord heeft als doel het verhogen van de waterstand in deze bufferzone zijn zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet ontwateringen uitgevoerd die nadelig zijn voor de grondwaterstand in het natuurgebied. De te nemen maatregelen moeten worden uitgevoerd om deze schade te compenseren. Het kan dan uiteraard niet zó zijn dat in het akkoord tegelijkertijd een ontwikkelingsmogelijkheid geboden wordt waarmee die compensatie voor schade aan de natuur weer teniet gedaan kan worden. Landbouwonwikkeling mag wat ons betreft alleen voor zover het past binnen de doelstelling.

Wij hebben een voorstel gedaan wat inhoudt dat de huidige grondgebruiksmogelijkheden in stand kunnen blijven, waarbij dan wel volgens het af te spreken scenario de waterstanden worden verhoogd. De ABM wilde toen de inventarisatie van die gebruiksmogelijkheden (de nieuwe Grondwatertrappenkaart) afwachten. Die kaart wordt in januari '01 verwacht. We hopen dat er dan eindelijk met de maatregelen begonnen kan worden.

Natuurbeschermingswet

Sarsven en de Banen

Door verschillende landbouwers werden in 1999 in de omgeving van de Peelrestanten Sarsven/de Banen drainages aangelegd zonder de vereiste Natuurbeschermingswet-vergunning. Na voortdurend aandringen van onze kant om maatregelen hiertegen te nemen heeft de provincie ze allen aangeschreven. Daarbij is niet geëist dat de illegale drainages worden verwijderd; het is genoeg als ze buiten werking worden gesteld. In de loop van 2000 is door de provincie ook herhaaldelijk gecontroleerd of aan deze aanschrijving gehoor is gegeven. Het blijkt moeilijk daar goed zicht op te krijgen; de laatste berichten zijn dat uiteindelijk "bijna" alle illegale drainages buiten werking zijn.

Voor een definitieve oplossing wordt gedacht aan een convenant voor het opstellen en uitvoeren van bedrijfswaterplannen. Die kunnen echter pas worden gemaakt na een gedetailleerde hydrologische modelstudie. Daarmee vlot het voorlopig nog niet al te best. Wij blijven aandringen op een goede regeling, waarmee de grondwaterstand in de natuurgebieden blijvend verbeterd wordt.

Direkt ten noorden van het Sarsven werd zonder Natuurbeschermingswet-vergunning een sloot sterk uitgediept. Na ons alarm heeft de provincie de eigenaar aangeschreven en gesommeerd de sloot in de vorige staat terug te brengen.

Afgraven EHS-gronden

Staatsbosbeheer wil van een stuk pas verworven EHS-landbouwgrond een 30 cm dikke, voedselrijke bovenlaag afgraven. Omdat het perceel vlak bij de Heitrakse Peel (onderdeel van natuurmonument Deurnese Peel) ligt, is hiervoor een Nbwet-vergunning nodig. We gaven een zienswijze op de vergunningsaanvraag. In het verworven perceel zouden de perceelsslootjes en ook de grenssloot tussen de Heitrakse Peel en het EHS-perceel worden verondiept. Rondom het verworven perceel zou een wal worden aangebracht en daar omheen zou een nieuwe sloot worden gegraven. SBB stelde dat de kwaliteit van de Heitrakse Peel door de maatregelen sterk verbeterd zou worden. Vervolgens werd dit echter niet onderbouwd. De aanvraag ging alleen in op de gevolgen van de maatregelen voor het EHS-perceel zelf; niet voor de Heitrakse

Peel, waar het bij de Natuurbeschermingswet juist om gaat.

Wij waren van oordeel dat uit de aanvraag zeker niet bleek dat de maatregelen geen schadelijke gevolgen zullen hebben voor het natuurmonument. In het algemeen is het namelijk zó dat maaiveldverlaging een grondwaterstandsvaling tot gevolg heeft. Dit komt omdat het grondwater het maaiveld in een bepaalde mate volgt. Verder bleek uit de kaartbijlage dat geen 30 maar 40 cm afgegraven zou worden. En de geplande nieuwe sloot rondom het verworven perceel zou volgens het kaartje maar liefst 140 cm diep worden. O.i. werd uit de aanvraag niet duidelijk of de drainerende werking van die nieuwe sloot, plus de mogelijke waterstandsvaling als gevolg van het afgraven, zou opwegen tegen het verondiepen van de perceelsslootjes en de sloot tussen de Peel en het EHS-perceel.

De aanvraag was ook onvoldoende duidelijk over de noodzaak van de maatregel en de gevolgen voor het EHS-perceel. SBB stelde dat het noodzakelijk is om de verrijkte bouwvoor te verwijderen om ongewenste eutrofiëring te voorkomen. Dat is nog maar de vraag. In het kader van de landinrichting Peelvenen wordt daarnaar juist onderzoek gedaan (en uit wat tot nu toe van dat onderzoek bekend is, is het afgraven niet wenselijk). Verder stelde SBB dat het door het graven van de nieuwe sloot mogelijk zou zijn om het landbouwwater en het gebiedseigen water van elkaar te scheiden. Zonder de afgraving zou deze sloot daartoe echter waarschijnlijk niet nodig zijn (of in ieder geval minder diep hoeven te zijn). Bovendien was niet onderzocht of er als gevolg van de maaiveldverlaging gebiedsvreemd water zou binnendringen van het pal naast het perceel gelegen Kanaal van Deurne. Tot slot: het nu verworven perceel is maar een klein stukje (2,9 ha) van de aangewezen EHS ten noorden van de Heitrakse Peel. Het lijkt ons in ieder geval beter om te wachten tot grotere oppervlaktes EHS verworven zijn alvorens eventuele ingrepen te gaan plegen.

Omdat we van het ministerie geen reactie kregen op onze zienswijze (een bekend verschijnsel!) hebben we inmiddels bezwaar gemaakt tegen het fictief verlenen van de vergunning.



Onderzoek waterkwaliteit

In '96 nam onze werkgroep het initiatief om een onderzoek te laten doen naar de gevolgen van de Maaswateraanvoer voor de natuur in de Peelregio. Er werd (en wordt) bij de bestrijding van verdroging in natuurgebieden meestal te eenzijdig aandacht besteed aan de hoeveelheid water, en veel te weinig aan de kwaliteit van dat water. De mogelijke nadelen van wateraanvoer worden daardoor nog lang niet voldoende onderkend door de betrokken beleidsmakers en beheerders.

Via de provincie Limburg werden we met ons initiatief naar de Streekcommissie Peelvenen van de NUBL doorverwezen. Ondanks het feit dat het een van de doelstellingen van die commissie was om te komen tot duurzame watersystemen duurde het erg lang voor de goedkeuring kwam. Het onderzoek moest beperkt worden tot de gevolgen van de wateraanvoer voor de gronden binnen de Ecologische Hoofdstructuur rond de Peel. Vervolgens wilde NUBL echter geen subsidie verlenen, omdat het enkel een onderzoek was, zonder praktische toepassing.

Gelukkig konden we het Zuiveringschap Limburg overtuigen van het belang van dit onderzoek. Het Zuiveringschap, samen met de beide provincies en waterschap de Aa, verleende eind '98 de opdracht aan ingenieursbureau Oranjewoud. Het werd uitgevoerd door bioloog P. van de Munckhof en in november '00 verscheen de definitieve versie, getiteld "Van grote kroosvaren naar drijvende waterweegbree; de invloed van Maaswateraanvoer op actuele en potentiële natuurwaarden in de Peelvenen".

IJzerrijke kwel

De eerste hoofdstukken geven een zeer interessante uiteenzetting over hoe de Peel en omgeving er vroeger uit moeten hebben gezien. Vervolgens worden onze vermoedens omtrent de wateraanvoer bevestigd. Het rapport vermeldt dat de Peelregio op relatief veel plaatsen (zeer) ijzerrijk grond- en oppervlaktewater bevat. Omdat ijzer fosfaat aan zich bindt hebben verschillende van deze plekken nog een (matig) voedselarm karakter, ondanks een sterke bemesting en stikstofneerslag vanuit de omgeving. In en rond

de Peelvenen komen daarom nog (inter)nationaal zeldzame plantensoorten voor. Bescherming van deze soorten behoort tot de natuurdoelen die voor de EHS zijn gesteld. Ook (de regeneratie van) het hoogveen in de Peel is vaak van deze kwel afhankelijk.

Het verschijnsel doet zich vooral voor bij dekzandruggen, waaronder stagnerende lagen aanwezig zijn. In omliggende, lagere terreindelen treedt het ijzerrijke grondwater een deel van het jaar uit. Die ijzerrijke kwel is de laatste jaren echter wel steeds zeldzamer geworden als gevolg van drainages, grondwaterwinningen, beregening en bemesting. En zeker niet in de laatste plaats door de aanvoer van het kalk- en sulfaatrijke Maaswater, waardoor de invloed van het gebiedseigen grondwater weggedrukt wordt (en veen wordt afgebroken).

Tegennatuurlijk peilbeheer

Een ander nadeel van de wateraanvoer is volgens het rapport dat daarmee een volkomen tegennatuurlijk peilbeheer wordt ingesteld, namelijk lage slootpeilen in de winter en hoge in de zomer. De hoge winter- en voorjaarsgrondwaterstanden, die voor veel van de zeldzame planten (en ook voor goede weidevogelgebieden) vereist zijn, verdwijnen daardoor steeds meer. Wateraanvoer wordt daarom door de auteur voor alle deelgebieden van de EHS ontraden. Hij acht het veel wenselijker om de grond- en oppervlaktewaterstromen in de Peelvenen zoveel mogelijk van elkaar te scheiden, waarbij gebiedseigen ijzerrijke kwelsystemen worden losgekoppeld van wateraanvoer, in combinatie met geleidelijke, maar uiteindelijk maximale vernatting van de EHS. Omdat de zaden van de zeldzame soorten meestal vele decennia lang kunnen overleven is herstel van de oorspronkelijke vegetatie vaak nog mogelijk.

Doorvoer van gebiedsvreemd water bestemd voor landbouwgebieden buiten de EHS mag alleen plaats vinden indien het onschadelijk is voor natuurlijke kwelstromen en gebiedseigen grond- en oppervlaktewater. Een van de conclusies van dit rapport is dan ook dat de aanvoer van Maaswater door de Helenavaart en het Deurne's Kanaal moet worden opgeheven of omgeleid.

VOORLICHTING

Een van de speerpunten in het beleid van Werkgroep Behoud de Peel is voorlichting omdat het een van de beste middelen is om het draagvlak voor onze ideeën te vergroten. De belangen van natuur en landschap moeten in dit dichtbevolkte deel van de wereld uiterst zorgvuldig worden afgewogen tegen talloze andere belangen. Compromissen zijn soms mogelijk, maar soms ook niet. In beide gevallen moeten we ons standpunt duidelijk uitleggen aan kritische belanghebbenden. Dat kost veel tijd. Naast het overbrengen van onze ideeën op volwassenen is het uitermate belangrijk om ook de schooljeugd te bereiken. Daarom stoppen we ook erg veel energie in ons educatieproject "De Peel moet natter". Het is plezierig te merken dat dit werk door de doelgroep erg gewaardeerd wordt.

Lezingen en excursies

Ook in 2000 kregen we een groot aantal verzoeken van heel uiteenlopende belangstellenden voor lezingen en excursies. Zo verzorgden we onder meer lezingen voor Vogelbescherming Nederland (afdeling wetlands), medewerkers van de Stichting Natuur & Milieu, medewerkers van de provinciale milieufederaties, Milieugroep Horst en tal van lokale verenigingen. Verder hebben we weer meegewerkt aan het programma over omgevingsonderwijs voor studenten van de Landbouwuniversiteit. Hierin werd de Peel als een van de thema's behandeld. Het weekblad Binnenlands Bestuur wijdde een artikel aan de Verheven Peel waarin ondermeer de rol van Werkgroep Behoud de Peel werd belicht.

Bedankt Bedankt

Het is een heel mooi boekje
er staan mooie plaatjes in.
Videreen heeft de werkblad af
in twee dagen

Naafje 9/16

Bedankt ja Bedankt
Ik wist bijna niks over de peel daarom vond
het wel leuk dat ik zoveel te weten kwam
over de peel door het project de peel moet natter
Ik zelf vond het leuk om aan de werkgroep de peel
kies wel. Ik heb me er erg mee vermaakt enz....
ik vond het heel leuk Sonne

De Peel moet natter

Met een belangrijke financiële steun van het Wereldnatuurfonds en de stichting DOEN! begonnen wij eind 1998 met de ontwikkeling van het educatieproject "De Peel moet natter". Het doel is de jeugd in het Peelgebied kennis, begrip en waardering bij te brengen voor de natuur in hun directe leefomgeving. Het project bestaat uit een videoband, een fraai, kleurrijk boekje voor de leerlingen en aparte lesbrieven voor basis- en voortgezet onderwijs.

In 1999 volgden al bijna 9000 leerlingen in basis- en voortgezet onderwijs hun leeftijdsgenote Anita van Bree, die in de videoband vertelt over natuur en landschap van de Peel. Het grote succes van het project heeft o.a. te maken met het feit dat vakken als biologie, aardrijkskunde en geschiedenis tegenwoordig verplicht zijn aandacht te schenken aan de eigen omgeving. Speciaal voor leerlingen die een scriptie of werkstuk over de Peel maken hebben we in 2000 ook een aparte documentatiemap "Natuur en Landschap van de Peel" uitgebracht.

In 2000 werd van het project "De Peel moet natter" materiaal aangevraagd voor meer dan 10.000 leerlingen van ongeveer 300 scholen. De nieuwe aanvragen kwamen met name van scholen buiten de Peelregio, waar de waardering voor dit project blijkbaar ook begint door te dringen.

Verheugend is vooral dat alle opleidingen voor leraar basisonderwijs in Oost-Brabant en Noord-Limburg dit lesmateriaal bestelden. Hier worden de onderwijzers voor de komende decennia opgeleid. Door zo vanuit de basis te werken aan waardering voor de natuur kunnen we hopelijk bewerkstelligen dat ook de komende generaties de Peelnatuur naar waarde weten te schatten.

Naast zeer lovende opmerkingen kregen we ook positief-opbouwende kritiek. Voor het voortgezet onderwijs zouden brochure en videoband wel een wat hogere moeilijkheidsgraad mogen hebben. Wij zijn daarom met de voorbereidingen begonnen om een aparte videoband en brochure te maken voor het voortgezet onderwijs. In het nieuwe schooljaar hebben we ook een speciale cursus opgezet voor leerkrachten, die hun achtergrond-

kennis van natuur en landschap van de Peel willen vergroten als basis voor hun lessen in het kader van het project "De Peel moet natter".

Nieuwe publicaties over de Peel

Munckhof P.J.J. van den, 2000. Glauconiethoudende afzettingen in de Peelregio. Natuurhistorisch Maandblad 89: 43-52.

Munckhof P.J.J. van den, 2000. Van Grote Kroosvaren naar Drijvende Waterweegbree. De invloed van Maaswateraanvoer op actuele en potentiële natuurwaarden in de Peelvenen. Rapport. Oranjewoud, Oosterhout.

Noorden B. van & P. van Tilburg. Rapportage weidevogelkartering Groote Peel en Molentje 2000. VWG de Peel, Asten/Someren.

Seggelen C. van, 2000. 100 jaar vogels in de Groote Peel (Deel 1 broedvogels) De Peeljuffer 14(1). Werkgroep voorlichting en edukatie Nationaal Park de Groote Peel, Ospel.

Streekcommissie Peelvenen, 2000. Projectnota Peelvenen. G.S. Limburg, Maastricht en G.S. Noord-Brabant's Hertogenbosch.

Vereijken J. & M. Verbeeten, 2000. Broedvogels van Deurnsche Peel in 1998. Rapport Staatsbosbeheer, Roermond.

Vereijken J. & M. Verbeeten, 2000. Broedvogels van de Bult en de Heidsche Peel in 1999. Rapport Staatsbosbeheer, Roermond.

VELDWERK

Voor het 21e jaar al werkten we met vrijwilligers in de Peel, in totaal 587 uur. Daarnaast hebben we nog diverse controles in en om de Peel gehouden, afval geraapt en de waterstanden opgenomen in de Deurnese Peel en het Molentje. In het Molentje hebben we ook het graslandperceel wat we voor SBB beheren twee keer gehooïd.

Het veldwerk in de Peel zelf bestond uit zagen, kappen en knippen van bomen en struiken, met de bedoeling om het typische open hoogveenlandschap in stand te houden. Dit deden we o.a. in het centrale deel van de Deurnese Peel (mede daarvoor is dat een geschikte slaappleats voor ganzen en kraanvogels), de Horster Driehoek in de Mariapeel en in het Peelrestantje de Scherliet. Ook hebben we de zeldzame veenputten in de Liesselse Peel en nog een stukje van de Heidse Peel weer berkenvrij gemaakt. Aan het eind van dit jaar begonnen we met het bestrijden van de Amerikaanse bosbesstruiken

die de veenputten in het zuiden van de Mariapeel overwoekeren. Dit is een moeizaam karwei, maar wel belangrijk. Die veenputten daar behoren tot de mooiste van de Peel. Er groeit veel lavendelheide, zonnedauw en veenbes in en ook nog hier en daar het echte hoogveenveenmos *Sphagnum papillosum*. We vonden er zelfs de uiterst zeldzame donkerrode *Sphagnum magellanicum*.

Dit jaar hebben we geen dammen gebouwd. Wel hebben we in het zuiden van de Deurnese Peel een paar lekken gedicht, waar het water door de dijk de Soeloop in stroomde.

Bij ons Peelwerk zijn vrijwilligers onmisbaar! Het is heel leuk om te doen, gezellig en je kunt altijd genieten van de prachtige Peelnatuur. Opgeven kan bij Chris Vieveen (0492-515683) of Wim van Opbergen (0493-319610). We werken van begin september tot begin maart, om de veertien dagen op zaterdag. Groepen zijn ook op andere data welkom.



In de Peelstreek specialiseren een aantal bedrijven zich op Amerikaanse bosbessen. Die leveren in de zomer een overvloed aan heerlijke bessen. Door vogels die van de bessen eten; worden deze bosbessen ook in de natuurgebieden uitgezaaid. Ze kunnen daar uitgroeien tot forse struiken, die de oorspronkelijke veenplanten verdringen. In moeilijk begaanbaar terrein tussen veenputten is het verwijderen van deze taaië struiken voor onze Peelwerkers een hele klus.



DE RECONSTRUCTIEWET

In het vorige jaarverslag besteedden we al uitgebreid aandacht aan de reconstructiewet, die heel ingrijpend zal zijn voor het hele buitengebied. De wet reorganiseert niet alleen de varkenshouderij, maar houdt zich ook bezig met allerlei andere aspecten, o.a. dierenwelzijn, landschapsbeheer, waterbeheer, recreatie, realisatie van de ecologische hoofdstructuur en vernieuwing van de plattelands-economie. Dit geheel wordt gepresenteerd als een 'kwaliteitsimpuls voor de zandgebieden'. De reconstructiewet is in 2000 nog niet aangenomen.

Noord-Brabant

In Noord-Brabant heeft de provincie de gedachten over de reconstructie vastgelegd in de PUN (Provinciale Uitgangspunten Nota). Allerelei actiepunten zijn gedurende 2000 uitgewerkt en moeten uiteindelijk in 2001 resulteren in het koepelplan, een soort handleiding voor regionale commissies.

Een heleboel zaken waren eind 2000 nog niet geheel uitgewerkt en op elkaar afgestemd, o.a. de uitwerking van water als ordenend principe en een zoneringsplan van intensieve teelten. Desondanks gingen allerlei zaken van start. Zeven regionale reconstructiecommissies stellen ieder een regionaal ontwerpplan op dat aangeboden wordt aan Gedeputeerde Staten. Zo'n plan dient een integrale benadering te zijn, waardoor de ruimtelijke inrichting, de milieu- en waterkwaliteit en de bedrijfsstructuur van de veehouderij verbetert. Daarbij moeten waarborgen worden ingebouwd voor economische (veer)kracht en leefbaarheid. Ook moet een robuuste natuur worden gerealiseerd. GS maken vervolgens een ontwerp-reconstructieplan voor de provincie en Provinciale Staten stellen dit vast.

De hoofdcategorieën van de gebiedsindeling omvatten extensiveringsgebieden (primaat bij natuur, water, en/of wonen), perspectiefgebieden met primaat voor (bepaalde vormen van) landbouw, en plafondgebieden waar verweving van functies zal plaatsvinden. In de regionale reconstructiecommissies zitten vertegenwoordigers van de gemeenten, de landbouw en de natuur- en milieuorganisaties/terreinbeheerders. In de reconstructiecommissie De Peel hebben Jan van Rijen en Frans Swinkels vanuit de laatste categorie (Brabantse Milieu Federatie) zitting.

De Peel omvat de gemeenten Laarbeek, Gemert-Bakel, Nuenen, Helmond, Mierlo, Someren, Asten en Deurne.

Om de ideeën van de regionale reconstructiecommissie aan de specifieke plaatselijke inzichten te toetsen zullen op gemeentelijk niveau lokale commissies in het leven geroepen worden.

Rond de Deurnese Peel en Groote Peel zal een afstemming moeten gaan plaatsvinden met de Landinrichting voor de Peelvenen. De vertegenwoordigers van de natuur- en milieuorganisaties en terreinbeheer zullen zich met name inzetten voor de veiligstelling van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur. De landelijke Ecologische Hoofdstructuur zal gerealiseerd moeten worden. 'Water als sturend principe' dient een belangrijk thema te worden. Het grondgebruik zal daarbij moeten worden afgestemd op de gewenste waterhuishouding. Uitkopen, verplaatsen en extensiveren van bedrijven zal nodig zijn, wat vaak op moeilijkheden zal stuiten.

Pilot reconstructie Gemert-Bakel

Hier is inmiddels het reconstructieplan door de provincie vastgesteld en aan de minister aangeboden. In ons vorig jaarverslag schreven we al dat de gemeente is opgedeeld in Krimpgebieden, Plafondgebieden en Perspectiefgebieden, naar de mate waarin de veehouderij er mag groeien. Die methodiek heeft zwaar onder vuur gelegen maar is uiteindelijk overleefd.

In een groot deel van de gemeente (waaronder de Peelrestanten de Klotterpeel en de Bult) is een (verplichte) zone van 250 m krimpgebied ingesteld. Het aantal varkens en kippen mag daar niet toenemen. Het is de bedoeling dat op termijn alle intensieve veehouderij daar verdwijnt. In de plafondgebieden kunnen sommige bedrijven groeien, maar de totale ammoniakuitstoot mag in het gebied niet groter worden.

Plannen voor een soort statiegeldregeling op oude varkensstallen (Ruimte voor Ruimte) krijgen vaste vorm. Via een publiek-private samenwerking met een ontwikkelingsmaatschappij kan een stoppende veehouder de sloop van overbodig geworden stallen financieren uit een aandeel in de waarde van een extra woningbouwcontingent. Dit project is al in de uitvoeringsfase beland en de eerste stallen kunnen elk moment verdwijnen.

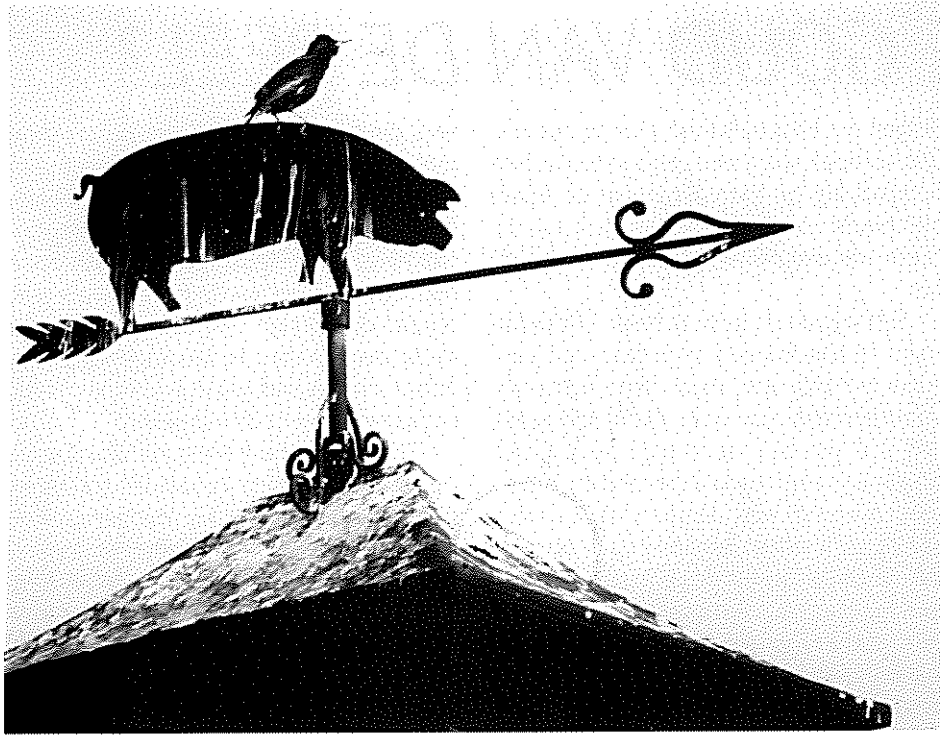
De commissie heeft een "werkgroep Water" ingesteld om te bezien hoe de vaak zeer sterke verdroging in Gemert-Bakel kan worden teruggedrongen. In het reconstructieplan is bepaald dat de verdroging bestreden dient te worden d.m.v. het conserveren van gebiedseigen water in de landbouwgronden. Bescherming van de Bult en de Klotterpeel worden hierbij concreet genoemd. Op initiatief van de BMF wordt bovendien aan een voorbeeldproject gewerkt om ervaring op te doen met het hanteren van "Water als ordenend principe". Wij zullen er op toezien dat aan deze waterdoelstellingen gevolg gegeven wordt.

Limburg

Voor het mestoverschotgebied Noord- en Midden Limburg wordt uiteindelijk één reconstructieplan opgesteld. De Reconstructie Commissie (formeel nog 'in oprichting', omdat de wet nog door de Eerste Kamer moet) heeft zes 'districten' aangewezen, die de opdracht hebben een integrale 'bouwsteen' voor hun gebied op te stellen. De zes districten omvatten twee tot acht gemeenten. Per district is er een bestuurder, die tevens in de Reconstructie Commissie zit en een ambtelijk driemanschap vanuit de provincie, Dienst Landelijk Gebied en de samenwerkende gemeenten.

De zes districten hebben hun eerste producten al gereed: een 'visie op hoofdlijnen', die bestaat uit een kaart met een globale zoneringsplan en een tekstgedeelte dat de huidige en gewenste situatie beschrijft op het gebied van ruimte, landbouw, natuur en economie. Het jaar 2001 zal gebruikt worden om deze visie uit te werken tot een bouwsteen, waarbij ook maatregelen, projecten en financiën aan de orde komen.

De Milieufederatie Limburg en de terreinbeheerders hebben hun inbreng in de districten vormgegeven door twee professionele medewerkers van Staatsbosbeheer en het Limburgs Landschap de opdracht te geven ieder drie districten onder hun hoede te nemen. Zij doen dit door zelf ambtelijk mee te werken aan visies en bouwstenen en door de achterban van natuur- en milieuorganisaties te organiseren, zodat deze hun inbreng in visies en bouwstenen kunnen hebben. Op deze wijze is WBDP betrokken bij de planvorming in de districten Venray, Horst en Helden.



Pilot Nederweert

In Nederweert is WBdP betrokken geweest bij de opstelling van het plan voor de Pilot Reconstructie Nederweert. In juli 1999 verscheen 'Als eerste aanzet, reconstructieplan Pilotgebied Nederweert'. Allerlei doelen en uitgangspunten voor de reconstructie werden vastgelegd.

Mede dankzij de inbreng van de natuurvertegenwoordigers zijn in dat plan een aantal goede doelstellingen voor de natuur opgenomen. Zo is er bepaald dat de natuurkwaliteiten in de natuurgebieden van de EHS duurzaam moeten worden gerealiseerd. Rondom de Grootte Peel en rond de Peelrestanten ten zuiden van de Noordervaart is een zone aangewezen waar de inrichting en het gebruik geen negatief effect op die natuurgebieden mag hebben. Concreet wordt gesteld dat het waterbeheer die zone alleen nog geschikt maakt voor grasland en extensieve akkerbouw. Teelten zoals vollegrondsgroente, bloembollen en bomen zullen nauwelijks nog mogelijk zijn. Glastuinbouw is er niet toegestaan. Het landschap moet een open karakter hebben en de daarvoor geschikte gebieden worden optimaal ingericht voor weidevogels. Het instrument herverkeveling zal er worden ingezet.

Belangrijk is ook dat er gesteld is dat er met behulp van waterconservering voor gezorgd moet worden dat er minder gebiedsvreemd water aangevoerd hoeft te worden. Met wateraanvoer in de Peelrestanten zelf wordt gestopt. In een laaggelegen gebied rondom het natuurgebied Vlakwater, ten zuiden van Sarsven/de Banen, zal de waterstand met 70 cm

worden verhoogd. Het zal er zó nat worden dat ongeveer 60 ha landbouwgrond moet worden aangekocht. Verschillende beken zullen worden omgeleid en heringericht.

Tegenover deze 'ruimte' voor de natuur staat dat in twee ontwikkelingsgebieden de intensieve veehouderij kansen zal krijgen. Tot slot is er nog de zone vitaal platteland. Daarin moet plaats zijn voor nieuwe economische dragers, waarbij echter wel rekening gehouden moet worden met de basiskwaliteiten voor milieu, water en natuur. In een landschapsbeleidsplan zouden die kwaliteiten worden aangegeven. Om de pilot uit te voeren werd de reconstructiecommissie omgevormd tot een landinrichtingscommissie. Daarin hebben ook vertegenwoordigers van de natuur- en milieugeleding zitting. In 2000 is daarmee echter weinig voortgang geboekt. Veruit de meeste aandacht is gaan zitten in het realiseren van de inplaatsingsgebieden voor de intensieve veehouderij. Aspecten als water, natuur en landschap hebben blijkbaar geen hoge prioriteit. Het door de gemeente opgestelde landschapsbeleidsplan was inhoudelijk volstrekt onvoldoende.

Na protest van ons en van andere natuurgroepen kregen we de toezegging dat met spoed een "uitwerkingsplan ecologie" zou worden opgesteld. De vaststelling van het plan is vervolgens doorgeschoven naar 2001. Rond Sarsven-De Banen, waar de waterstand juist hoger zou worden, zijn allerlei landbouwpercelen gedraineerd (meer hierover is te lezen op bladzijde 14).

Waterprojecten Pilot Nederweert: verwaterende plannen?

Volgens het Uitvoeringsprogramma behorende bij de pilot zouden voor het gebied rond de Peelrestanten de hydrologische mogelijkheden en de consequenties worden doorgerekend met een geavanceerd hydrologisch model (SIMGRO). Er werd daartoe eind '99 een aparte begeleidingscommissie water ingesteld, waar WBdP ook zitting in heeft.

Meerdere keren werd gesteld dat er grote vaart achter het project gezet zou worden. Na de eerste paar bijeenkomsten gebeurde er echter lange tijd niets meer. Een half jaar later ongeveer merkten we dat het project weer opgestart was. Zonder enig overleg was echter de samenstelling van de commissie veranderd: onze werkgroep, plus een andere natuurvertegenwoordiger, bleken er opeens geen onderdeel meer van uit te maken.

Na onze protesten werd dit weer recht gezet. Inmiddels was er echter al opdracht verleend aan een ingenieursbureau voor het hydrologische onderzoek. Wij konden ons echter niet vinden in de projectomschrijving daarvoor. Daarin stond namelijk dat bij het realiseren van de waterhuishoudkundige maatregelen de landbouw op een aanvaardbaar niveau binnen het gebied moest kunnen blijven functioneren, met behoud van voldoende ontwikkelingsmogelijkheden. Ook zou het huidige grondgebruik niet belemmerd mogen worden, en er zou gewerkt moeten worden op basis van vrijwilligheid en zonder blijvende financiële schade voor de landbouwers. Dat vinden wij toch echt heel iets anders dan de doelstellingen uit het reconstructieplan, zoals die aan het begin van deze paragraaf werden geciteerd. Het verhogen van de waterstand in de landbouwgronden op basis van vrijwilligheid etc. zou volgens het Uitvoeringsprogramma niet binnen, maar buiten de natuurontwikkelingszones gebeuren. Omdat de opdracht al uit was wilde men het projectplan echter niet meer aanpassen. Er werd ons wel verzekerd dat met onze kritiek rekening gehouden zal worden bij de door te rekenen onderzoeksscenario's. Bij het opstellen daarvan zullen wij worden betrokken. Inmiddels heeft het project alweer de nodige vertraging opgelopen, omdat het erg lang duurde voordat de agrariërs de benodigde gegevens voor het hydrologische model leverden.

HET NIEUWE GOUD VAN DE PEEL?

In allerlei beleidsstukken wordt steeds weer gesteld dat recreatie een van de nieuwe economische peilers moet worden voor de Peelstreek. We geloven niet zo dat dat het nieuwe 'goud van de Peel' zal zijn, maar zijn wel van mening dat er voor het groeiend aantal belangstellenden de mogelijkheid moet zijn de waarden van dit natuurgebied te ervaren. Daarbij moet er in dit kwetsbare gebied echter wel voor worden gewaakt dat de natuur door dit drukke bezoek niet letterlijk onder de voet wordt gelopen. In 2000 maakten we bezwaar in twee gevallen waarbij zonder noodzaak te veel ruimte wordt gegeven voor recreatie en te weinig rekening wordt gehouden met de kwetsbaarheid van het natuurgebied, dat -ook in het belang van die recreanten- voor de toekomst moet worden bewaard.

Fietsroute Zinkske

In ons vorige verslag schreven we dat de gemeente Deurne zonder vergunning van de natuurbeschermingswet een fietspad en fietsroute door het Zinkske, onderdeel van beschermd natuurmonument Deurnese Peel, had aangelegd. Het ministerie vond dat daar ook geen vergunning voor nodig was (waarbij best wel eens meegepeeld zou kunnen hebben dat hetzelfde ministerie de gemeente er subsidie voor verleend had). Wij hadden de Raad van State gevraagd om het ministerie op te

dragen om bestuursdwang toe te passen. Dat verzoek werd niet gehonoreerd (het fietspad lag er toen al), maar de Raad oordeelde wel dat het fietspad en ook de route wel degelijk vergunningplichtig waren.

Het ministerie besliste begin 2000 dat voor de handelingen inderdaad een vergunning nodig was, maar deed niets om te zorgen dat daar ook gevolg aan gegeven zou worden (gedoogde dus). Daar gingen wij weer tegen in beroep en uiteindelijk werd er een vergunningsaanvraag van de gemeente in behandeling genomen. Wij wezen er op dat de gemeente in deze aanvraag wel het fietspad langs de westkant van het Zinkske genoemd had en het maken van een fietsbrug over het Deurne's Kanaal, maar dat ze het fietspad langs de zuidkant van het Zinkske, plus het asfalteren van een gedeelte van die weg vanaf het viaduct over de A67 tot aan het Zinkske (onderdeel van het natuurmonument) en het bewegwijzeren als fietsroute in de aanvraag "vergeten" was. LNV nam deze zaken vervolgens in de vergunning op.

In ons bezwaarschrift tegen die vergunning wezen wij er net als vorig jaar weer op dat in de aanwijzingsbeschikking van de Deurnese Peel als natuurmonument deze onverharde wegen nadrukkelijk binnen de grenzen van het natuurmonument zijn opgenomen om daarmee intensivering van het gebruik te voorkomen. Van ons mogen deze wegen open blijven voor fiet-

sers, maar het is niet in overeenstemming met het streven naar het verhogen van de natuurwaarden om extra voorzieningen te scheppen, waardoor een regelmatige stroom van fietsende recreanten door het natuurgebied wordt geleid. Zeker niet omdat de meeste van deze recreanten alleen maar in een mooie omgeving willen fietsen en niet nadrukkelijk komen om dit natuurmonument te bezoeken.

In de vergunning erkende het ministerie dat de fietsroute zou leiden tot intensiever gebruik en dus tot rustverstoring. Ze stelde dat er echter toch al andere storingsbronnen waren, zoals de A67 en ander verkeer. Ons inziens doen die echter niet ter zake; ze zijn er al veel langer en hebben geen enkele relatie met de fietsroute. Daarentegen telden we op zondagmiddag 22-10-'00 op de nieuwe fietsroute in twee uur tijd maar liefst 305 fietsers, terwijl daar voorheen nauwelijks een fietser kwam en op zondag hooguit enkele wandelaars!

Het ministerie stelde dat het afsluiten van de wegen voor gemotoriseerd verkeer zou opwegen tegen de extra drukte van de fietsroute. Deze verstoring door regelmatig passerende (en pauzerende) fietsers is echter heel anders van karakter dan de storing door de enkele auto die over deze onverharde wegen kwam en is er dus niet mee vergelijkbaar. Van het grote aantal fietsers zal er zeker ook een aantal (te voet) verder het natuurmonument ingaan, dat vanwege het open landschap



(men wordt over grote afstand gezien) zeer kwetsbaar is voor rustverstoring. Behalve een verstoring van de rust veroorzaken grote aantallen fietsers ook nog duidelijk meer zwerfvuil. We zezen er ook nogmaals op dat het afsluiten van de wegen voor gemotoriseerd verkeer eigenlijk toch al lang had moeten gebeuren.

Nadrukkelijk vermeldden we ook weer dat de Deurnese fietsroute overbodig is, omdat 200 m naar het zuiden een andere fietsroute van het fietsknooppuntensysteem er parallel aan loopt. Die route, van Helenaveen naar Meijel, gaat langs het Peelrestant de Scherliet, door het natuurontwikkelingsgebied de Kwakvors en door het bosgebied van de Marisberg. Die route voert ook door een heel aantrekkelijk landschap en heeft geen schadelijke invloed op het natuurmonument; daarom heeft onze Werkgroep destijds ook ingestemd met deze route. Vanuit Brabant zou daar met weinig moeite op aan te sluiten zijn, zo lieten we op een kaartje zien. Tot slot lieten we nog weten slechts in te kunnen stemmen met de uitgevoerde asfaltering van de zandweg vanaf de A67 tot aan de kaasboerderij even ten oosten van het Zinkske. De asfaltering vanaf die boerderij tot aan het Zinkske is echter volstrekt onnodig en ongewenst.

Recreatiebeleid Staatsbosbeheer

In de Streekcommissie Peelvenen (inmiddels Landinrichtingscommissie) was onze Werkgroep actief betrokken bij het opstellen van het recreatief zoneringsplan, wat in '98 voltooid werd. Mede door onze inbreng zijn in dat plan de belangen van de natuur en de recreatie ons inziens op een redelijke manier tegen elkaar afgewogen. Eén van de twistpunten bij het opstellen van het plan was het fietsen door de Mariapeel. Dit was officieel nooit toegestaan geweest, maar tegen het fietsen op één "route" was door SBB nooit opgetreden. SBB en de recreatiepartijen wilden het fietsen nu toestaan. Wij en andere natuurgroepen vonden dat de Peel zelf alleen voor wandelaars opengesteld zou moeten worden. Wanneer fietsen toegelaten wordt komen er per tijdseenheid veel meer mensen overal in het kwetsbare gebied. In bijvoorbeeld de Hautes Fagnes heeft men de laatste jaren verschillende gebiedsdelen juist afgesloten voor fietsers, omdat met name mountain-bikers een groot probleem waren geworden. In

de Meinweg zijn ook delen voor fietsers verboden. In de Grootte Peel mag nergens gefietst worden.

Mede vanwege het feit dat er toch ook verscheidene goede zaken in het zoneringsplan waren opgenomen hebben we er uiteindelijk toch mee ingestemd dat het fietsen op die ene route -vanaf het vakantiecamp in Griendtsveen tot aan het gebouw van Staatsbosbeheer- gedoogd zou blijven. Echter: begin '00 plaatste SBB overal in de Deurnese- en Mariapeel nieuwe toegangsborden. Tot onze grote verbazing zagen we opeens bij elke ingang van de Mariapeel het bord staan: "vrij wandelen en fietsen op wegen en paden". Volstrekt tegen de afspraak dus. Ten eerste is overal fietsen niet hetzelfde dan de afgesproken ene route en ten tweede is een bordje met "fietsen toegestaan" heel iets anders dan gedogen. Ook in strijd met het recreatief zoneringsplan was dat de kwetsbare gebieden in de Mariapeel waar altijd bordjes "niet betreden" hadden gestaan (o.a. de Horster Driehoek en de zeldzame veenputtencomplexen) opeens volledig opengesteld waren (zelfs dus voor fietsers).

In het zoneringsplan stond juist dat in de Mariapeel alleen de bestaande wandelmogelijkheden gehandhaafd zouden worden. In het algemeen stelt het plan ook heel duidelijk dat extra recreatie afgeleid dient te worden naar buiten de Peel en naar de randen ervan. Het antwoord wat we van SBB kregen is dat ze dit gedaan heeft om tot "uniformiteit van bebording" te komen. Maar dat mag toch niet het belangrijkste argument zijn voor zo'n ingrijpende beleidswijziging?. SBB stelde verder dat ze niet alleen de natuurbelangen heeft te behartigen, maar ook een recreatiedoelstelling heeft. Maar daarvoor -om die belangen tegen over elkaar af te wegen- is het recreatief zoneringsplan toch juist net gemaakt!?

Onze werkgroep vreest dat met deze volledige openstelling van de Mariapeel voor wandelaars en fietsers de noodzakelijke rust voor de kwetsbare natuurwaarden onvoldoende gehandhaafd zal blijven. De Peel is namelijk vanwege het open landschap en de van oudsher sterk aan rust gebonden zeldzame natuurwaarden zeer gevoelig voor rustverstoring. Daarnaast is het zó dat fietsers (en met name mountain-bikers) een grote afbreuk doen aan de natuurbeleving van rustzoekende wandelaars. Natuurlijk



is het voor de bescherming van de natuur nodig dat het publiek daar ook mee kan kennismaken (anders krijg je geen maatschappelijk draagvlak), maar je moet dat wel doen volgens een zorgvuldige recreatieve zoneringsplan.

Na onze herhaalde verzoeken bevestigde SBB om de bebording opnieuw onder de loupe te nemen. Inmiddels (maart '01) is dat gebeurd. Op de ene afgesproken route wil SBB het fietsen niet gedogen, maar toestaan. Op alle andere paden zal duidelijk alleen wandelen worden toegelaten. Wij zijn hiermee akkoord gegaan, maar hebben wel nog eens de al eerder gemaakte afspraken benadrukt dat het fietsen niet zal worden gestimuleerd en dat het geen officiële, bewegwijzerde en op kaart gezette route mag worden. Het verwijderen van de borden "niet betreden" kan volgens SBB geen kwaad, omdat men toch niet van de paden af mag. De "Peelbanen" in de veenputtencomplexen worden door SBB niet als pad beschouwd. Wij hebben laten weten dat prima te vinden, maar dat het onderscheid o.i. voor het publiek niet duidelijk is.

Lange-afstand-wandelroute

Nog een afwijking van het recreatief zoneringsplan was dat er opeens, met toestemming van SBB, een lange-afstands-wandelroute dwars door de Deurnese Peel aangelegd bleek te zijn. Die liep van de Centurioweg naar de Einderweg, juist door een zeldzaam rustig stukje. In het zoneringsplan was juist besloten om voor het centrale deel van die Peel geen routes te maken. Inmiddels is dat deel van die LAW weer verwijderd.

Hoogdonk in de peiling

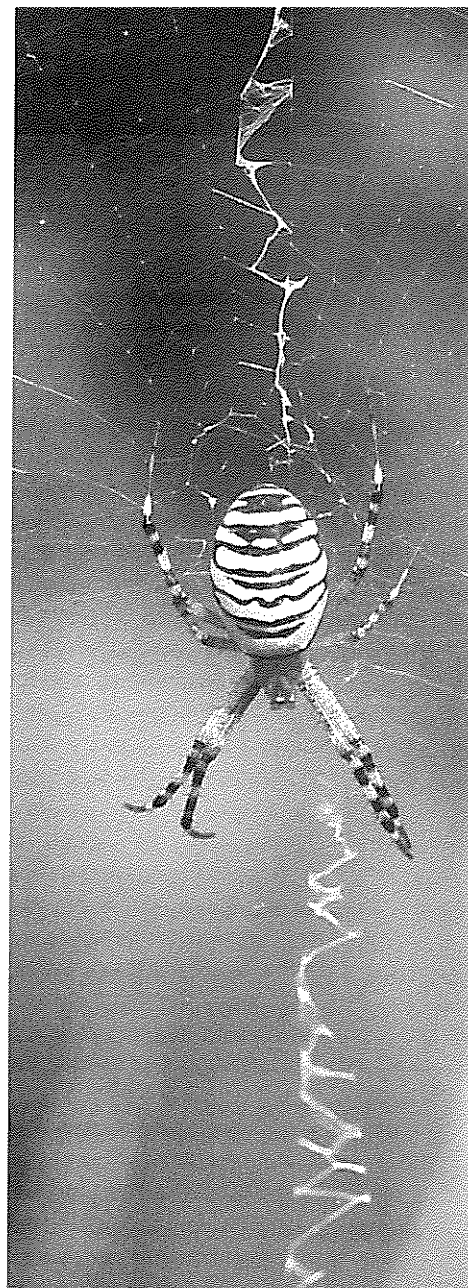
In 1998 kreeg de kalkzandsteenfabriek Hoogdonk vergunning om de ontgronding bij Liessel, ten westen van de Deurnese Peel, van 25 ha uit te breiden naar 50 ha. Tegen het verlenen van deze vergunning ging de Werkgroep in beroep bij de Raad van State. Die oordeelde dat de minister van LNV uit de beschikbare onderzoeken de conclusie mocht trekken dat de natuurwaarden van de Peel door deze uitbreiding van de ontgronding niet worden aangetast. Daardoor is de Werkgroep echter beslist niet gerustgesteld. We brachten bij de behandeling feiten naar voren die uitwezen dat er op de onderzoeken wel het een en ander is aan te merken, maar deze feiten zijn door de Raad van State inhoudelijk niet getoetst. We vrezen dat deze enorme plas een ernstige negatieve invloed heeft op de waterhuishouding van de Peel.

We blijven daarom proberen verdere ontgronding alsnog af te remmen of in elk geval mogelijke schade te beperken. Daartoe proberen we beter zicht te krijgen op de invloeden die de plas in het verleden al had, en tegelijk de condities te scheppen voor een betere monitoring van de gevolgen van de plas in de toekomst. Zowel bij de voorlaatst afgegeven vergunning als bij de recente vergunning werd Hoogdonk verplicht regelmatig zowel het waterpeil van de plas als dat in een aantal peilbuizen te meten. Als deze meetreeksen van goede kwaliteit zijn is daaruit af te leiden of er invloed geweest is op het grondwaterpeil in de omgeving van de plas.

Ten behoeve van zo'n analyse hebben we zoveel mogelijk informatie verzameld. Er bleek een allegaartje van peilbuizen te bestaan: al dan niet door TNO geregistreerde buizen van het waterschap, van staatsbosbeheer en van onderzoeksbureaus die er ooit gewerkt hebben. We hebben het adviesbureau Witteveen + Bos opdracht gegeven de beschikbare gegevens met statistische technieken te lijf te gaan. Als hiermee negatieve invloeden op de Peel kunnen worden aangetoond, willen we een herziening van het besluit van LNV zien te bewerkstelligen. Staatsbosbeheer, beheerder van het Peelgebied, bleek bereid in dit belangrijke onderzoek te participeren.

Mochten de oudere gegevens minder

geschikt blijken voor dit onderzoek, dan willen we er voor zorgen dat zo'n onderzoek over een paar jaren alsnog mogelijk is. Daartoe hebben we gekeken of de door Hoogdonk geplaatste peilbuizen voldoen aan de gestelde eisen. Dat bleek niet het geval. Aanvankelijk wilde de provincie er toch mee akkoord gaan door het aanpassen van de vergunning. De Werkgroep heeft echter om handhaving verzocht. De provincie heeft nu besloten dat Hoogdonk zijn verplichtingen moet nakomen door alsnog goede peilbuizen te plaatsen en deze op de afgesproken tijdstippen op te nemen.



Wespenspin

De wespenspin, die zijn naam dankt aan de opvallende geelzwarte tekening, leeft vooral in Zuid-Europa, maar heeft het verspreidingsgebied steeds verder naar het noorden uitgebreid. In 1980 werd een exemplaar gezien in Zuid-Limburg, maar pas de laatste vijf jaar worden ze regelmatig waargenomen op allerlei plaatsen in Brabant en Limburg, en ook op de Veluwe.

De mannetjes van deze soort zijn slechts enkele millimeters groot. De vrouwtjes worden tot twee centimeter en behoren daarmee tot onze grootste spinnen. Alleen de vrouwtjes maken een web. Daarin is altijd een kenmerkende brede zigzagband geweven, zoals op de foto is te zien. Het web wordt meestal gemaakt in ruige gras- en lage struikvegetaties. De eieren worden afgezet in een grote, stevige cocon in dezelfde vegetatie. In deze cocon overwintert de nieuwe generatie wespenspinnetjes.

Zulke ruige vegetaties, die niet elk jaar worden gemaaid of door grazend vee worden beschadigd, zijn algemener geworden als gevolg van onder meer natuurontwikkelingsprojecten. Mogelijk is dat een van de oorzaken van de plotselinge toename van het aantal wespinnen. In elk geval is deze fraaie spin ook op diverse (onbegraasde) plaatsen in de Peel waargenomen. Opvallend talrijk waren ze de afgelopen twee jaar tevens in de ruige vegetatie op enkele droge oevers van de plas bij Hoogdonk. De webben en de coconnen zitten daar vooral in bremstruiken.

HET BELEID VAN DE PROVINCIES

PROVINCIE LIMBURG

Provinciaal Omgevingsplan Limburg

Het POL is het nieuwe "Provinciaal Omgevingsplan Limburg", waarin allerlei beleidsplannen worden samengevoegd. Het POL komt in plaats van de huidige streekplannen, het Provinciaal Milieubeleidsplan, het Provinciaal Waterhuishoudingsplan en het Provinciaal Mobiliteitsplan en bevat ook beleid op het gebied van economie, cultuur en welzijn. Het POL gaat een belangrijke rol spelen bij bestemmingsplannen, aanvragen voor milieuvergunningen, plannen van waterschappen en bij het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid.

In 2000 heeft Werkgroep Behoud de Peel een reactie geleverd op het voorontwerp, dat met name leed aan slecht leesbaar kaartmateriaal. Bij te perse gaan van dit jaarverslag is het mede naar aanleiding van onze zienswijze aanzienlijk verbeterde ontwerp net uit. Zeer positief is dat het POL erkent dat behalve de hoogveengebieden zelf, ook de weidse open landschappen daaromheen van internationale betekenis zijn. Belangrijker nog is dat de zo noodzakelijke 'bufferzones tegen de verdroging' nu goed op de kaart staan, vaak met ook in het veld goed herkenbare en voldoende ruime grenzen. Maar op heel wat punten kan het beleid ook nog worden verbeterd. In 2001 zal de Werkgroep zich daarom intensief bezig houden met dit voor het Peelgebied zo belangrijke plan.

PROVINCIE NOORD-BRABANT

Streekplan

De provincie heeft in 2000 verder gewerkt aan de totstandkoming van een nieuw streekplan, dat medio 2001 zijn beslag zal krijgen. Vooruitlopend hierop is er een partiële herziening geweest in verband met de voortgang van het reconstructieproces voor het buitengebied. De bouw van 3000 woningen in het kader van de ruimte-voor-ruimte-regeling (huizen voor stallen) moest mogelijk gemaakt worden.

Als reactie op de discussienota Brabant Contrastrijk, een bouwsteen voor het nieuwe streekplan, heeft de werkgroep de lagenbenadering onderstreept. Deze benadering houdt in dat de onderste lagen zoals de bodem, water en waarden van

natuur en landschap, sturend moeten zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingen. De natuurwaarden van de Peelrestanten hangen nauw samen met de geologische opbouw en de waterhuishouding. Verder zouden de aardkundig waardevolle gebieden beschermd moeten worden.

De realisering van de Regionale Natuur- en Landschapseenheden (RNLE) wordt door de Werkgroep ondersteund, mits ze vanuit de lagenbenadering worden begrensd. Bij de Verheven Peel is dit in deze nota niet gebeurd. De omgeving van Helenaveen is buiten de RNLE gehouden. Onze benadering dient ook gevolgen te hebben voor het A67-trace van de IJzeren Rijn, omdat die onder meer van grote invloed kan zijn op de hydrologie. Verder dient de bescherming van de Groene Hoofdstructuur in stand te blijven.

In de notitie Brabant Uitgelijnd is onze kritiek deels overgenomen. Van meer belang is echter wat er uiteindelijk van in het nieuwe streekplan komt. Als daarin onzorgvuldig omgegaan wordt met de natuurwaarden kan beroep ertegen worden ingesteld.

Stallenbouw afgeremd

Op het allerlaatste moment van 2000 heeft de provincie nog maatregelen genomen om de bouw van nieuwe stallen in de buurt van kwetsbare natuurgebieden een halt toe te roepen. Veelal had GS eerder bestemmingsplannen goedgekeurd die die groei mogelijk maakten. In enkele gemeenten zoals Asten had GS de veel te grote bouwblokken al afgekeurd. Daarna heeft GS bijvoorbeeld haar medewerking geweigerd aan de uitbreiding van een vleesstierental aan de Vlosbergweg in Asten. Het zou te gek zijn om eerst de bouw van nieuwe stallen toe te staan, en die straks met veel gemeenschapsgeld weer te laten afbreken. GS zijn tevens voornemens om intensieve veehouderijen bij kwetsbare natuurgebieden onder de werking van de MER te brengen, zodat er via het milieuspoor een extra toets wordt ingebouwd op de schadelijkheid.

Ontwerp-natuurdoelenkaart

De provincie Noord-Brabant heeft in ontwerp de natuurdoelen vastgesteld voor de bestaande natuur en voor de nieuwe EHS. Wij hebben daarop gereageerd. De provincie had namelijk in de Peelrestanten een "mozaïek" ingekleurd van de doeltypen

"hoogveen", "natuurbos", "broekbos", "heide en droog grasland" en "ven". Volgens ons is dit "tot op de vierkante meter" aanwijzen van natuurdoelen in strijd met het overheidsbeleid om van het grootste deel van de Peel een "nagenoeg natuurlijke eenheid" te maken, waarbij het gaat om grootschalige processen en waarbij na uitvoering van de juiste inrichtingsmaatregelen, geen beheer meer nodig is. Er zou op de plekken die als doel "water", "ven", of "broekbos" hebben gekregen best hoogveen kunnen gaan groeien. Het zou wel vreemd zijn als je dat dan zou moeten gaan tegenhouden, omdat dat het doel niet is!

Het lijkt er op dat de provincie te sterk heeft gekeken naar de huidige situatie. In de Deurnese Peel bijvoorbeeld hebben vrijwel precies die plekken waar onze werkgroep met haar beheerswerk voor open vlaktes heeft gezorgd het predicaat "hoogveen" gekregen. Als we meer of juist minder gezaagd en gekapt hadden had het doel er waarschijnlijk anders uitgezien. Wij zijn van mening dat men zich bij de natuurdoelen meer moet richten op de potenties van het gebied op de lange termijn.

IJzeren Rijn

Met argusogen volgen we de ontwikkelingen rond de IJzeren Rijn. Voorlopig is nog slechts sprake van het selecteren van tracés die in studie worden genomen. Van een definitieve keuze of een voor procedure vatbaar besluit is nog geen sprake. Diverse van de vele tracés die in de loop der tijd zijn voorgesteld gaan geheel of gedeeltelijk langs de A67. Daardoor zouden de Heltrakse Peel en het Zinkske nogmaals doorsneden worden en de stilte in grote delen van de Deurnese Peel nog verder worden verstoord.

Deze route wordt gewenst door de provincies Brabant en Limburg, maar minister Netelenbos loopt er, vanwege de enorme kosten, niet erg warm voor. Door dit F-alternatief ("nieuwe spoorlijn gebundeld met de autosnelweg A67") wordt overigens niet alleen de Peel doorsneden, maar ook verschillende andere natuurgebieden in Brabant en Limburg, bijvoorbeeld de Strabrechtse heide.

Naar verwachting komt voorjaar 2001 de Trajectnota van het Milieu Effect Rapport uit. Daarna volgt een inspraakronde.

RUIMTELIJK BELEID IN DE PEELGEMEENTE

Helden

De gemeente Helden heeft een ontwerp gepubliceerd voor een z.g. correctieve herziening van hun bestemmingsplan buitengebied. Hierin wordt een slechts gedeeltelijk goedgekeurd plan aangepast aan aanwijzingen van Kroon en Provinciebestuur. De meest positieve wijziging is dat nu een aanlegvergunning geldt voor drainages en dergelijke in een groot gebied dat aan de Peelrestanten Zinkske en Scherliet grenst. Een andere belangrijke correctie betreft de bepalingen rond nieuwvestiging van agrarische bedrijven. Wij lieten weten dat nieuwvestiging van agrarische bedrijven te diep in het landschap ingrijpt en niet meer van deze tijd is. We uitten ook kritiek op de mogelijkheid rustversturende militaire oefeningen in de buurt van de Peelrestanten toe te staan.

Horst en Sevenum

In de gemeenten Horst en Sevenum is een voorontwerp voor een bestemmingsplan "de Peelbergen" opgesteld. Het is de bedoeling van beide gemeenten in een strook ten oosten van de Middenpeelweg tussen America en de E34 ruimte te bieden aan een groot aantal recreatieondernemingen. Die zouden één tot anderhalf miljoen bezoekers per jaar gaan trekken.

Het eerste grote project, "Toverland", is inmiddels al volop in aanbouw en zal in mei worden geopend voor de enkele honderduizenden bezoekers die jaarlijks verwacht worden. We bezien zo'n mogelijke bron van veel drukte in de Peel met zorg, maar zagen bewust af van een weinig kansrijk protest daartegen. Wel eisten we te voorkomen dat bedrijven het drinkwater voor al die mensen ter plaatse gaan oppompen. Ter plekke wil men het land-

schap aantrekkelijker maken door een zekere oppervlakte nieuw bos te realiseren. Helaas is daarbij geen rekening gehouden met een weidevogelgebied ten oosten van de voormalige vuilstortplaats. Omdat Grutto's niet bij opgaand bos broeden pleitten we ervoor het bos wat te verleggen.

Deurne

De gemeente Deurne paste een stukje bestemmingsplan aan langs de Soemeersingel, om splitsing van een boerderij mogelijk te maken. Op dit nogal gevoelige punt tussen Mariapeel en Deurnese Peel wilde men een ongebruikelijk ruimhartige regeling treffen t.a.v. bijgebouwen, wellicht als testcase voor de rest van het buitengebied. Na ons protest besloot de provincie het maximum aan bijgebouwen tot normale proporties terug te brengen.

In ons vorig jaarverslag vermeldden we dat we ons beroep tegen de door Deurne verleende vergunning aan het compostbedrijf aan het Leegveld, pal tegen de Deurnese Peel, gewonnen hadden. De gemeente liet ons weten dat per 1-1-2001 de huur van het betreffende perceel opgezegd zou worden. Het bedrijf is echter nog steeds in werking. De gemeente zegt bezig te zijn met het zoeken naar een mogelijkheid om het bedrijf te verplaatsen. Wij zullen proberen dit wat te bespoedigen.

Beschermd dorpsgezicht Helenaveen

Nadat de ministeries van OCW en VROM al eerder Griendtsveen hadden aangewezen als beschermd dorpsgezicht, volgde afgelopen jaar Helenaveen. De begrenzing wekte grote verbazing. Het dorpsgezicht

is wel heel erg ruim gedacht. Het strekt zich uit tot ver buiten de bebouwde kom en tot diep in beschermd natuurgebied.

Erger nog is de toelichting bij de aanwijzing, of beter gezegd het gebrek daaraan. Wel lezen we mooie verhalen over turfstekerij en tabakscultuur, maar geen woord over de verhouding tussen deze aanwijzing en het bestaande overheidsbeleid voor de natuurontwikkeling in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur.

Wij hebben bij het ministerie bezwaar gemaakt tegen een zo onduidelijk stuk omdat voor- en tegenstanders van de natuurontwikkeling zó van hun overheid geen duidelijkheid krijgen, maar met tegenstrijdigheden het bos (het dorp?) worden ingestuurd. Het ontbreken van een toelichting is vooral ook vreemd omdat de provincie de minister in 1998 al liet weten dat natuurontwikkeling in het landbouwgebied aan de noordkant van Helenaveen essentieel is voor het behoud en de ontwikkeling van de natuurwaarden in de gehele Peelstreek. De minister werd daarbij duidelijk geadviseerd aan deze mogelijke belangentegenstelling de nodige aandacht te besteden!

De belangen van zowel natuurbehoud als cultuurhistorie zijn ten zeerste gebaat bij een consequent overheidsbeleid. De soms zeer emotionele discussies die vanwege grootschalige funktieveranderingen in dit gebied aan de orde zijn maken consequent beleid al moeilijk genoeg. Tot op heden is het proces redelijk verlopen, omdat het beleid jarenlang eenduidig was. Met deze aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht dreigt dat te veranderen. Het gevaar is dat betrokken overheden tegen elkaar worden uitgespeeld. Daardoor worden de natuurontwikkelingsplannen aan de Soemeersingel gefrustreerd.



Bestemmingsplan buitengebied

In 1999 had de Werkgroep veel kritiek op het voorontwerp-bestemmingsplan 'Buitengebied 1999', net zoals de Provinciale Planologische Commissie (PPC). In de loop van 2000 gaf de PPC ook het ontwerp-bestemmingplan een negatief advies. Bij het plan ontbreekt een toelichting, waarin de keuzen van het beleid worden gemotiveerd.

De van het streekplan afwijkende regels, met name voor het gebied 'agrarische structuur verweving' (ASV, een onderdeel van de provinciale Groene Hoofdstructuur) zijn strijdig met het provinciaal beleid dat gericht is op extensivering. Delen van de Groene Hoofdstructuur, o.a. de weidevogel- en ganzengebieden, zijn onvoldoende beschermd. Niet overal zijn de natuurontwikkelings- en reservaatgebieden behandeld als Groene Structuur. De planologische bescherming van de ecologische verbindingzones is onvoldoende geregeld. De PPC wil een bouwverbod voor die zones. Verder ontbreekt de hydrologische beïnvloedingszone bij De Bult.

Gebieden die in het vigerende bestemmingsplan landschappelijke waarden hebben, hebben die in het nieuwe plan niet meer. De PPC plaatst hier vraagtekens bij. De gemeente heeft verzuimd de landschapselementen aan te geven en deze te beschermen.

Het vestigingsbeleid voor agrarische bedrijven is voor grote delen van het buitengebied niet in overeenstemming met het provinciaal beleid. De gemeente wil allerlei bedrijven met een beetje teelt onder glas aanmerken als volwaardig glastuinbouwbedrijf. Hiermee kan de PPC niet instemmen.

Samen met Someren en Asten dient de gemeente de toekomstige behoefte aan glas te onderzoeken. Het zoekgebied voor ontwikkeling van glastuinbouw aan de Zinkskeslaan met de bijbehorende regeling dient geschrapt te worden.

Kritiek heeft de PPC verder op de teeltondersteunende voorzieningen, op delen van het aanlegvergunningstelsel en op de regeling voor agrarisch verwante en niet-agrarische bedrijvigheid.

De recreatieve zonering dient eveneens opnieuw bezien te worden, o.a. vanwege de kwetsbaarheid en actuele waarden in de Groene Hoofdstructuur. In de

meest waardevolle gebieden wil de gemeente kamperen buiten bouwblokken. Verder heeft de PPC de nodige kanttekeningen bij het beleid voor burgerwoningen en noodwoningen, het legaliseren van zaken, het ontbreken van een handhavingsbeleid, enz.

Ongeveer dezelfde kritiek en nog meer had WBdP eerder richting de gemeente geuit, maar daar heeft de gemeente niets mee gedaan. Van de gemeente hebben we in het verslagjaar ook geen uitnodiging voor de klankbordgroep meer mogen ontvangen. We zijn benieuwd hoe het commentaar van de provincie in de nieuwe plannen zal doorwerken.

Meijel

Aan de al jaren lopende strijd rond het bestemmingsplan van Meijel komt voorlopig geen eind. Voordat het plan door de gemeenteraad werd vastgesteld is er uitvoerig overlegd in een daarvoor speciaal in het leven geroepen platform waarin alle betrokken partijen vertegenwoordigd waren. Over veel zaken was in het vooroverleg overeenstemming bereikt. Het grote twistpunt bleef de bevoegdheden van het college van B&W om het plan aan te passen voor nieuwvestiging en uitbreiding van agrarische bouw kavels in gebieden met landschappelijke waarden en natuurwaarden. Door de Raad van State zijn die bevoegdheden in het verleden al drie keer geschrapt. De gemeenteraad heeft de uitspraken genegeerd en toch weer ruime wijzigingsbevoegdheden opgenomen.

WBdP heeft een compromisvoorstel ingediend en dit voorstel besproken met LLTB afdeling Meijel en de gemeenteraad. Men was niet bereid op enigerlei wijze tegemoet te komen aan onze bezwaren. We zagen ons daarom genoodzaakt in beroep te gaan tegen de vaststelling van het bestemmingsplan. Eerst bij de provincie. Dat had, zoals te verwachten viel, geen resultaat. Vervolgens bij de Raad van State. Tegelijk is er door ons een schorsingsverzoek ingediend. Daardoor is het bestemmingsplan voor die delen waar beroep tegen is aangetekend tot de uitspraak op ons schorsingsverzoek nog niet van kracht.

Weidevogelgebied Meijel

In 1999 is door gemeente, LLTB afd. Meijel, IVN en WBdP een weidevogelconvenant getekend. Doel is het leefgebied voor de weidevogels te verbeteren zonder in het bestemmingsplan voorschriften voor het grondgebruik te geven. Het provinciaal bestuur had aanvankelijk bezwaren tegen het convenant omdat er geen vangnetconstructie was opgenomen voor het geval het niet werd nagekomen. Na gezamenlijk overleg van gemeente, LLTB en WBdP met de gedeputeerde gaf GS toch goedkeuring aan het convenant, als deel van het bestemmingsplan.

Door het IVN worden inmiddels nestbeschermers aangebracht en tellingen bijgehouden. De gemeente zou meteen na ondertekening de beginsituatie vastleggen en vervolgens jaarlijks aan de hand van de tellingen een voortgangsrapportage opstellen. Helaas is de gemeente deze toezegging nog steeds niet nagekomen.

Nederweert

Schietbaan Het beschermd natuurmonument en stiltegebied Sarsven en de Banen bij Nederweert-Eind heeft bijna letterlijk onder vuur gelegen. We uitten bedenkingen tegen een plan om zo'n driekwart kilometer noordelijker van dit veengebied een accommodatie voor de plaatselijke schutterij aan te leggen. Dat is duidelijk in strijd met het beleid, vanwege o.a. de aanwezigheid van een stiltegebied, overschrijden van geluidsnormen en ... overbodigheid. De schutterij heeft namelijk al een goede niet ongunstig gelegen accommodatie waar men niet weg hoeft. Hoopgevend is dat ook vele buurtbewoners zich tegen dit plan hebben gekeerd.

Crossbaan Voor een crossbaan nabij de Banen aan de Leveroijdsdijk stelde de gemeente een nieuwe ontwerp-milieuvergunning op. In een in opdracht van de gemeente opgesteld acoustisch rapport bleek de schadelijke invloed op de broedvogels erg groot. De gemeente zag echter geen aanleiding de crossers iets te weigeren, terwijl het probleem toch al jaren geleden gesignaleerd is en bijvoorbeeld in het pilotproject voor de reconstructiewet vanuit een groot aantal natuur- en milieugroepen de wens geuit is de crossbaan te verplaatsen. We dienden samen met drie andere betrokken natuur- en milieuorganisaties bedenkingen in.

*Jurlijk moet Helenaveen beschermd
ten, maar de ontwikkelingskansen voor
atuur mogen daar niet onder lijden.*

KRAANVOGELS KIEZEN VOOR DE PEEE

De Kraanvogels zijn deze nieuwe eeuw erg goed begonnen. Carlo van Seggelen van Vogelwerkgroep "De Peel" schreef een overzicht van de talrijke waarnemingen die afgelopen najaar en winter werden gedaan. Voor deze bijdrage verzamelde de Vogelwerkgroep gegevens van een dertigtal waarnemers, die samen meer dan 800 uur in het veld naar de Kraanvogels keken en vooral er naar uitkeken.

Het Peelgebied staat bekend als belangrijk rustgebied voor de Kraanvogel. Het weidse open Peellandschap en de statige Kraanvogel hebben een onweerstaanbare aantrekkingskracht op vogelaars en andere natuurminnende bezoekers. In het najaar is "waar en wanneer zitten de Kraanvogels in de Peel?" een vaak gehoorde vraag. Die vraag is niet zo makkelijk te beantwoorden.

Of je ze ziet of hoort is heel sterk afhankelijk van de wind. Vanuit het Duitse Oostzeegebied trekken de kraanvogels in het najaar naar Frankrijk; welke route ze precies nemen hangt van de wind af. Bij oostenwind worden de trekkende vogels meer of minder sterk westwaarts gedreven. Het is daarom nooit te voorspellen hoeveel er over het Peelgebied zullen vliegen. Overvliegende vogels zijn natuurlijk ook snel voorbij, zodat de kans om ze te zien niet groot is. Bovendien stellen Kraanvogels hoge eisen aan hun foerageer- en rustgebieden. Die moeten vooral erg rustig zijn. Omdat het in Nederland en helaas ook in de Peelstreek steeds drukker wordt, is het voor Kraanvogels steeds moeilijker om een geschikt plekje te vinden. Dit bevordert de trefkans ook niet.

Dit onvoorspelbare gedrag maakt de Kraanvogel voor veel bewonderaars juist extra aantrekkelijk.

Najaar 2000

Het najaar van 2000 demonstreerde weer eens deze onberekenbaarheid. Er was nauwelijks oostenwind, maar er werden, op 1963 na, nimmer zoveel Kraanvogels waargenomen. Het was een ongekend goed najaar met niet alleen veel overvliegende groepen maar ook ongebruikelijk veel pleisterende exemplaren. Ook bijzonder was dat de trek gedurende een zeer lange periode aanhield.

De trek begon eind oktober 'bescheiden' met enkele honderden overtrekkende en tientallen pleisterende exemplaren. Eind november vlogen de Kraanvogels ons om de oren. Tellers van Vogelwerkgroep "De Peel" noteerden op 26 november bijna 400 overtrekkende Kraanvogels. Enkele dagen erna sliepen totaal ruim 200 vogels in de Groote Peel en de Verheven Peel. In Griendtsveen waren tot laat in de avond de trompetterende geluiden van overvliegende Kraanvogels te horen.

Op nota bene 5 december pakten de Kraanvogels pas goed uit. In de ochtend

zaten 580 exemplaren in een weiland aan de rand van de Groote Peel. Deze vogels hadden de nacht doorgebracht in het reservaat. In een soort afvalrace bleven delen van deze groep tot en met 19 december 'hangen' in en rond de Groote Peel. Aanvankelijk ging het nog om 230 exemplaren, op 15 december was dit aantal gereduceerd tot 111 vogels. Op 19 december tenslotte waren het er nog 7. Daar bleef het echter niet bij. Op 20 december trokken namelijk circa 1.100 Kraanvogels over de Groote Peel. Andere groepen besloten de nacht door te brengen in de natuurgebieden van de Groote Peel en de Verheven Peel. Op 21 december bleek het totaal om ruim 400 Kraanvogels te gaan. In de dagen erna volgden nog enkele kleine groepen waarvan enkele tientallen exemplaren kortstondig in het Peelgebied verbleven.

Zeer bijzonder, en waarschijnlijk een primeur voor Nederland, is het daadwerkelijk overwinteren van een klein groepje Kraanvogels. Vanaf 7 januari tot en met 11 maart 2001 heeft een groepje Kraanvogels het Peelgebied gekozen als overwinteringsgebied. Aanvankelijk waren het 13 exemplaren. In de loop der tijd liep het aantal echter terug tot uiteindelijk 6 exemplaren, die op 11 maart verdwenen.

Late doortrek

Het opmerkelijke voorkomen in het najaar van 2000 in het Peelgebied staat niet op zich zelf. In geheel Nederland en de ons omringende landen werden gedurende een lange periode veel doortrekkende Kraanvogels waargenomen. Zelfs met kerst zaten er in Noord-Duitsland nog Kraanvogels. Mede vanwege de opmerkelijk late doortrek overwinterden er in Noord-Frankrijk uitzonderlijk veel Kraanvogels (meer dan 13.000 ex.).

Waarschijnlijk was het extreem zachte weer in de herfst en vroege winter de reden van het late doortrekken. Vogels kunnen dan met gemak in Noord-Duitsland en zelfs in Scandinavië hun kostje bij elkaar scharrelen. De hoge aantallen houden ook verband met de sterk gestegen omvang van de Noordwest-Europese populatie. Eind tachtiger jaren werd deze populatie nog geschat op circa 75.000 exemplaren. Uit recente gegevens blijkt dat het er veel meer dan 100.000 zijn.





Een record?

Wanneer we bovenstaande gegevens sommen blijken er in de Grootte Peel en de Verheven Peel ruim 4.500 Kraanvogels te zijn doorgetrokken. In de Grootte Peel hebben minimaal 1.450 exemplaren gezeten. In de Verheven Peel waren er dat 751. Daarnaast zijn er over de Grootte Peel nog 2.013 en over de Verheven Peel 534 Kraanvogels getrokken zonder dat deze in het Peelgebied aan de grond zijn geweest.

Dankzij een goed overzicht van de voortrek van Kraanvogels in de Grootte Peel vanaf de vijftiger jaren kunnen de aantallen uit 2000 vergeleken worden met voorgaande jaren. Hieruit blijkt dat slechts in twee andere jaren er meer Kraanvogels in de Grootte Peel hebben gezeten; in 1959 (1.462 ex.) en 1963 (1.563 ex.). Wat betreft overvliegende Kraanvogels moet 2000 slechts twee najaaren voor laten gaan: die van 1963 (2.291 ex.) en 1982 (2.048 ex.). Pleisterende en overvliegende vogels samen levert een totaal op van 3.463 ex. Dat werd alleen in 1963 met 3.854 Kraanvogels overtroffen.

Het is dus geen absoluut record, maar

2000 gaat wel de boeken in als één van de allerbeste jaren. De periode waarin de Kraanvogeltrek zich afspeelde is overigens wel een record. Nog nooit trokken ze over een zo lange periode door als in 2000 (totaal 66 dagen). Daarbij is het groepje overwinterende vogels nog buiten beschouwing gelaten.

Rust

Omdat Kraanvogels erg gesteld zijn op rust, wordt de Grootte Peel tussen 15 oktober en 1 december grotendeels afgesloten. In sommige najaaren bezoeken slechts enkele Kraanvogels de Grootte Peel, en dan wordt de noodzaak van deze tijdelijke afsluiting door sommige bezoekers wel eens in twijfel getrokken.

Toch is het niet zo relevant of er in een najaar nu veel of weinig Kraanvogels de Grootte Peel aandoen. Het draait om de verantwoordelijkheid die de natuurbeheerder (Staatsbosbeheer en de gemeente Asten) in dit geval heeft. De twee grote Peelreservaten de Grootte Peel en de Verheven Peel, vormen het enige gebied in Nederland waar jaarlijks Kraanvogels pleisteren om er tijdens hun trektocht

te rusten of te foerageren. Dat is op nationaal niveau een bijzondere verantwoordelijkheid. Om deze reden is het te verdienen om jaarlijks de Grootte Peel gedurende anderhalve maand te sluiten. In die periode treedt je als gastheer voor de Kraanvogels op. Het 'bedje' ligt gespreid, de rust wordt gewaarborgd en het is aan de Kraanvogels of ze er gebruik van maken. De praktijk van de afgelopen decennia leert dat Kraanvogels er veelvuldig gebruik van maken. Sinds 1954, het jaar waaruit de eerste gegevens van pleisterende Kraanvogels in de Grootte Peel bekend zijn, heeft de Kraanvogel slechts één najaar overgeslagen, dat van 1999. In de afgelopen tien jaren waren 1994 (bijna 700 ex. in de Grootte Peel) en 2000 de toppers.

Dit toont aan dat de recreatieve zoning die door Staatsbosbeheer en de gemeente Asten wordt doorgevoerd goed werkt. Dat is een compliment voor deze beheerders en een aansporing om zo door te gaan.

Hoe werkt Werkgroep Behoud de Peel?

Werkgroep Behoud de Peel is een onafhankelijke stichting, die zich als doel gesteld heeft: het behoud en herstel van het Peelgebied als een hoogveen(achtig) landschap met de daaraan verbonden historische waarden en natuurkwaliteiten.

Ooit besloeg dit hoogveengebied van de Peel een enorme oppervlakte in het grensgebied van Brabant en Limburg. Ons werkterrein bestaat nu uit de tien gemeenten waarin nog Peelrestanten liggen of die daaraan grenzen:

Asten,
Gemert/Bakel,
Deurne,
Helden,
Heythuysen,
Horst aan de Maas,
Meijel,
Nederweert,
Sevenum en
Venray.

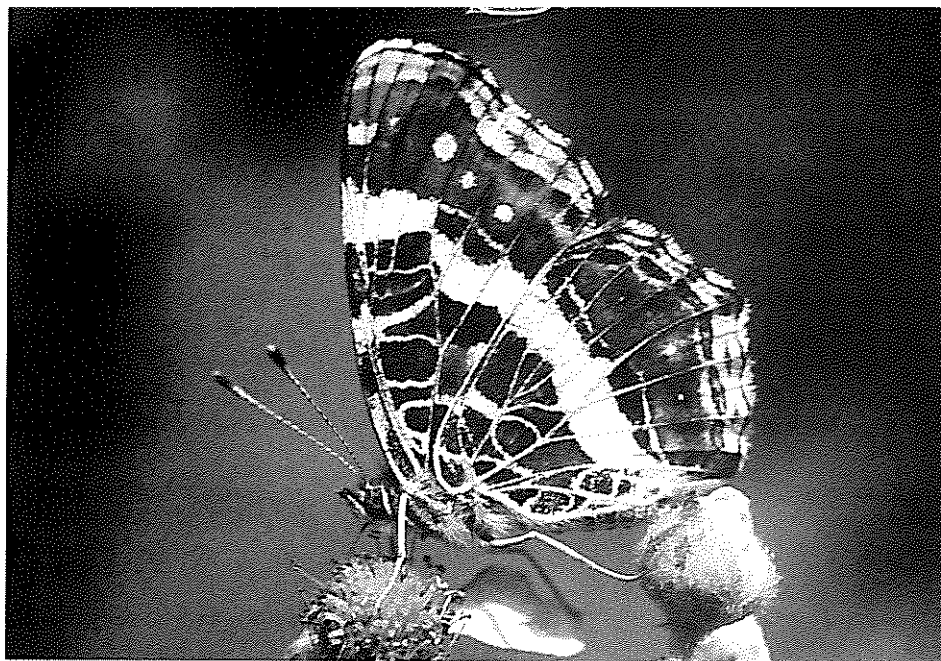
Bij de oprichting in 1978 werd alles in het werk gesteld om verdere afgraving en ontginning van de Peel te voorkomen. Pas toen deze gevaren waren afgewend, kon meer aandacht worden besteed aan beheerswerk in de Peel en aan bestrijding van allerlei bedreigingen van buitenaf, zoals ontwatering en ammoniakuitstoot.

Nog steeds besteden we veel tijd aan het afwenden van deze gevaren en aan allerlei vormen van voorlichting.

Maar de meeste energie steken we momenteel in samenwerking met andere belanghebbenden om te komen tot maatregelen en plannen die leiden tot een zodanige inrichting van de Peelreservaten, dat ze uiteindelijk minder kwetsbaar worden voor bedreigingen van buitenaf. Een voorbeeld van zo'n plan is dat voor de Verheven Peel.

■ NATIONALE ■
POSTCODE
■ LOTERIJ ■

Voor het uitdragen van ideeën en voor het uitvoeren van natuurbeschermingswerk in en rond de Peel ontvangt Werkgroep Behoud de Peel belangrijke steun van de Stichting DOEN! van de Nationale Postcodeloterij.



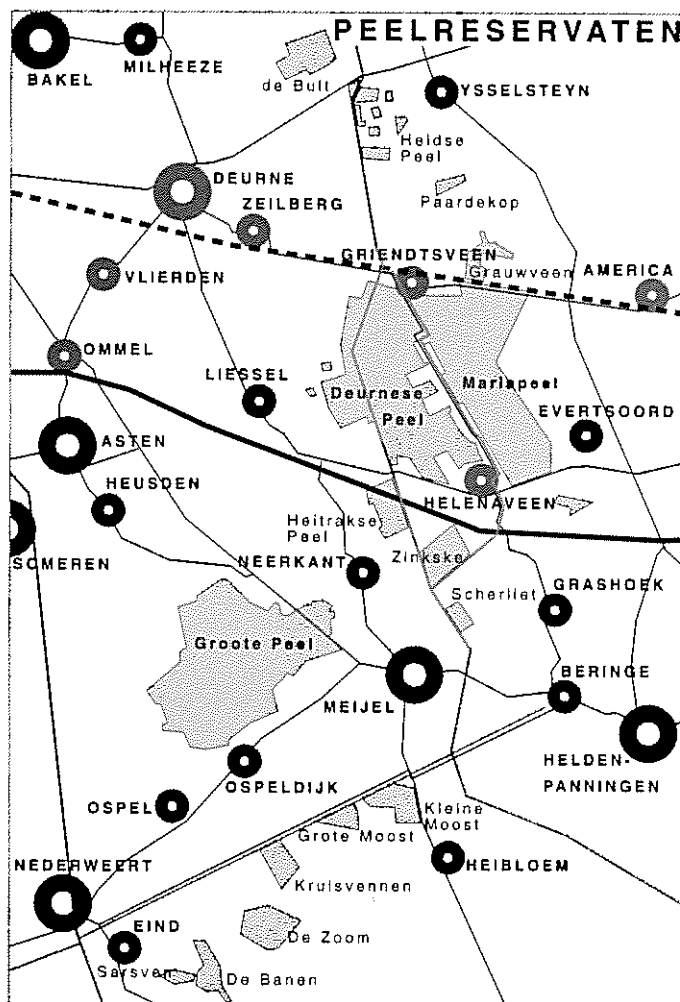
Dit landkaartje....

kunt u niet missen als u in de zomermaanden geniet van het Peellandschap. Dit vlindertje, dat zijn naam dankt aan de fijne lijnenstructuur op de onderkant van de vleugels, zit op allerlei bloeiende planten aan de rand van de Peelreservaten.

En dit landkaartje

kunt u niet missen als u wilt blijven genieten van het Peellandschap. De meeste Peelrestanten staan er op. De namen ervan duiken in dit jaarverslag regelmatig op, zodat dit kaartje een nuttige hulp is bij het lezen. Dan zal u duidelijk worden hoe uitgestrekt het werkgebied van Werkgroep Behoud de Peel is, en hoe talrijk de bedreigingen zijn.

Bij ons werk is uw hulp onmisbaar. U kunt de Werkgroep steunen door een bedrag over te maken op giro 5356520 t.n.v. WBdP te Meijel. Bedankt!



Werkgroep
Behoud de Peel

Postbus 139
5750 AC Deur

0493-354411